

OPINNÄYTETYÖ

**Omaohjaaja työttömyysetuudella opiskelevan tukena
"Ihanaa, että on tällaista tukea tarjolla!"**

SASKY Koulutuskuntayhtymä
Sastamalan oppilaitokset

Outi Vola

Yhteisöpedagogi, Järjestö- ja nuorisotyö
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
12/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi AMK, Järjestö- ja nuorisotyö

Tekijä: Outi Vola

Opinnäytetyön nimi: Omaohjaaja työttömyysetuudella opiskelevan tukena - ”Ihanaa, että on tällaista tukea tarjolla!”

Sivumäärä: 55 ja 12 liitesivua

Työn ohjaaja: Sanna Nieminen

Työn tilaaja: Sasky Koulutuskuntayhtymä, Sastamalan oppilaitokset

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kuinka ammatillisen oppilaitoksen omaohjaajan eli työttömyysetuudella opiskelevien ohjaajan työnkuvaa tulee kehittää ja vahvistaa, jotta hän pystyy tukemaan työttömyysetuudella opiskelevan opintoja parhaalla mahdollisella tavalla. Tilaajana tälle työlle toimii Sasky Koulutuskuntayhtymän Sastamalan oppilaitokset, joissa työttömyysetuudella opiskelee joitakin kymmeniä opiskelijoita.

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää ammatillisen oppilaitoksen henkilökunnalle ja opiskelijoille suunnatun tutkimuksen avulla toimenpiteitä opiskelijan opintopolun tukemiseen. Tutkimuksessa haettiin vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten työttömyysetuudella opiskeleva kiinnittää opintoihinsa? Miten opiskelija siirtyy sujuvasti työelämäjaksoille? Miten estetään opintojen keskeytyminen? Miten taataan opiskelijan sujuva siirtyminen työelämään opintojen päättyessä? Miten vahvistaa omaohjaajan ammattitaitoa kohdata opiskelija aidosti ja häntä vahvistaen?

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisin menetelmin ja aineisto kerättiin teemahaastatteluin. Haastattelut tehtiin Saskyn Sastamalan oppilaitosten henkilökunnalle ja vastaavan ammatillisen oppilaitoksen edustajalle. Lisäksi omaohjaajan asiakkailta eli työttömyysetuudella opiskelevilta kerättiin kokemuksia omaohjaajan palveluista palautekyselyn muodossa, palautekyselyä tarkasteltiin laadullisin menetelmin.

Tämän opinnäytetyön myötä omaohjaajan ammattitaitoa ja tarjoamia palveluita on kehitetty opiskelijälähtöisesti. Opinnäytetyön tutkimustulokset toivat selkeästi esille omaohjaajan palveluiden tarpeellisuuden ja jokaisen opiskelijan kohdalla yksilöllisyyden tärkeyden. Kiireettömyys kohtaamisissa nousi esiin myös tärkeänä asiana. Tutkimuksen tulosten perusteella omaohjaajan työnkuvaa avattiin lisää myös oppilaitosten muulle henkilökunnalle tavoitteena saada heidät hyödyntämään omaohjaajaa laajemmin opiskelijoiden opintojen aikana. Omaohjaajan oma aktiivisuus opiskelijoiden ja henkilökunnan suuntaan edistää palvelun kehittymistä ja opintopolkujen sujuvuutta.

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksista voidaan tehdä yhteenvetona päätelmä, että omaohjaajan palvelut on otettu hyvin vastaan niin opiskelijoiden kuin henkilökunnan parissa. Palvelun kehittämistä kannattaa kuitenkin jatkaa ja tämä nouseekin omaksi tavoitteekseni jatkossa. Omaohjaajan palvelun tulee olla jatkossakin matalan kynnyksen kohtaavaa ohjaustyötä.

Asiasanat: omaohjaaja, ohjaaminen, oppimisvaikeudet, työllisyyskoulutus, työttömyys, työllisyyden kuntakokeilu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities, Community Educator

Author: Outi Vola

Title: Counsellor supporting a student with unemployment benefit

Number of Pages: 55 and 12 attachment pages

Supervisor: Sanna Nieminen

Commissioned by: Sasky Koulutuskuntayhtymä, Vocational Institutes of Sastamala

---

The subject of this thesis was to examine how the job description of a counselor working with students on unemployment benefit at a vocational school should be developed and strengthened so that counselor can support the student's studies in the best possible way. The thesis was commissioned by Sastamala regions vocational schools of Sasky Koulutuskuntayhtymä.

The purpose of the study has been to find how to support the student's study path through research aimed at the staff and students at the vocational school. The aim was to find answers to these questions: How does a student with unemployment benefit will be attached to their studies? How does the student shift smoothly to working life periods? How to prevent interruption of studies? How to guarantee a smooth transition of students to working life at the end of their studies? How to strengthen the counselor's professionalism to confront the student genuinely and strengthen him?

The thesis was conducted using qualitative methods and the data was collected through interviews. The study also collected students' feedback on the counsellor's service in the form of a survey which was analyzed also qualitatively.

With this thesis, the professionalism and services provided by the counsellor have been developed on a student-oriented basis. The results of the thesis clearly highlighted the need for counsellor's services and the importance of individuality for each student.

From the research results of this thesis, one can summarize the conclusion that the services of counselor working with students on unemployment benefit has been well received by both students and staff. However, it is worth continuing to develop the service and this will be my goal in the future. The service must continue to be easily accessible.

Keywords: tutor, tutoring, learning difficulties, employment training, unemployment, local government pilots on employment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TILAAJA JA OMAOHJAAJAN TYÖNKUVA	10
	2.1 Tilaaja	10
	2.2 Omaohjaajan työnkuva	13
3	OPISKELIJAN OHJAAMINEN.....	16
	3.1 Mitä ohjaus on?.....	16
	3.2 Kohtaaminen ohjauksessa.....	17
	3.3 Kohtaaminen ohjauksessa.....	19
	3.4 Toimijuuden ja osallisuuden tukeminen ohjauksessa.....	19
	3.5 Hyvä ohjaus	22
4	TYÖLLISYYDEN KUNTAKOKEILU JA TYÖTTÖMYYSETUUDELLA OPISKELU.....	23
	4.1 Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilu.....	23
	4.2 Työvoimakoulutus ja ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti	25
	4.3 Omaehtoinen opiskelu	26
	4.4 Opiskelu ja sen haasteet.....	27
5	TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ.....	32
	5.1 Tapaustutkimus.....	33
	5.2 Tutkimusmenetelmät ja niiden valinta.....	34
	5.3 Aineiston analyysi.....	36
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	37

6.1 Sastamalan oppilaitosten henkilökunnan haastattelut.....	37
6.2 Haastattelu Kainuun ammattiopiston jalkautuvan ohjauksen mallista	42
6.3 Sastamalan oppilaitosten opiskelijoiden palautekysely	44
7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	48
7.1 Ohjaustyö.....	48
7.2 Kehittämistehtävän tuotokset.....	49
7.3 Kehittämisehdotukset.....	50
8 POHDINTA.....	53
LÄHTEET	55
LIITTEET.....	58

1 JOHDANTO

Nykyään on monia erilaisia tapoja opiskella ja päivittää osaamistaan, niin työelämässä oleville tai sinne tauon jälkeen pyrkiville. Työelämän ulkopuolelle jäänyt ja koulutusta vaille oleva voi kouluttautua työttömyysetuudella. Tämä on myös tapa saada työvoimapulasta kärsiville aloille täsmäkoulutettuja ammattilaisia. Työttömyysetuudella opiskeleva voi lähteä suorittamaan konkreettista perustutkintoa tai joitakin tutkinnon osia. Hän voi saattaa loppuun aiemmin kesken jääneet opintonsa tai aloittaa uuden alan opinnot. Vaihtoehtona on myös hakeutua työvoimakoulutukseen, jossa haetaan työntekijöitä tietyn alueen yrityksiin ja jossa suoritetaan nimenomaan näiden yritysten tarpeen mukaiset tutkinnon osat. Työttömyysetuudella opiskeluun on paljon erilaisia vaihtoehtoja, joita työllisyyspalveluiden asiakkaan saattaa olla vaikea hahmottaa tai hän ei edes tiedä mitä kaikkea on tarjolla.

Tässä opinnäytetyössä kiinnostuksen ja kehittämisen kohteena on omaohjaajan työnkuvan vahvistaminen. Työllisyyden kuntakokeilun kautta on lähdetty kehittämään myös yhteistyötä oppilaitosten ja työllisyyspalveluiden kesken takaamaan työttömyysetuudella opiskelua harkitsevan tai opiskelevan tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset palvelut ja tukimuodot. Tähän työllisyyspalveluiden ja oppilaitosten rajapintaan on SASKY Koulutuskuntayhtymässä (Sasky) otettu käyttöön omaohjaajan palvelut työttömyysetuudella opiskelevien tueksi. Omaohjaaja toimii yhteistyössä kunnan työllisyyspalveluiden kanssa ja opastaa heitä ja heidän asiakkaitaan opintoihin liittyvissä asioissa. Lisäksi omaohjaaja on opintojen aikana opiskelijan arjen tukihenkilö.

Omaohjaajamalli on ollut käytössä Saskyssa vuoden 2021 keväästä asti ja mallia on kehitetty tarpeen mukaan matkan varrella. SASKY:n oppilaitosten välillä on kuitenkin eroja omaohjaajien toiminnoissa ja omaohjaajan työnkuva on vielä suhteellisen tuntematon oppilaitosten henkilökunnalle. SASKY:n Sastamalan oppilaitokset ovat myös nähneet omia sisäisiä muutostarpeita omaohjaajan työnkuvaan ja toimintatapaan liittyen.

Tilajana työlle toimii SASKY Koulutuskuntayhtymän Sastamalan oppilaitokset. Tarve liittyä työllisyyden kuntakokeilun kautta tulleiden työttömyysetuudella opiskelevien ohjaamisesta vastaavan omaohjaajan työn ja työkalujen kehittämiseen. Opiskelija odottaa omaohjaajan olevan arjen tuki, joka ohjaa häntä opintopolulla. Näin ollen tässä opinnäytetyössä halutaan kehittää malli, jolla omaohjaaja tukee opiskelijaa parhaiten, ettei hän keskeytä opintojaan ja, että hän

uskaltautuu, mahdollisesti pitkän työttömyysjakson jälkeen, rohkeasti astumaan opintojen työelämäjaksoille sekä opintojen päätyttyä takaisin työelämään.

Myös opinnoissa jaksaminen on usein haasteena työttömyysetuudella opiskelevilla. Työvoimakoulutus on todella tiukka ponnistus, se voi kestää maksimissaan 18 kuukautta ja opiskelijalla on lomaa vain viisi päivää jokaista kuutta kuukautta kohden. Näin ollen nähdään tarvetta materiaalille, jonka avulla voidaan tukea opiskelijoita myös motivaation ja jaksamisen suhteen.

Tarpeelliseksi nähdään myös kehittää työtettä, jolla omaohjaajan työtä tehdään. Osallisuuden ja toimijuuden edistäminen, sosiaalinen vahvistaminen, minäpystyvyyden vahvistaminen, merkityksellisen opintopolun luominen ja aito kohtaaminen ovat tärkeitä kohdatessa työttömyysetuudella opiskelevia. Erilaiset oppimisen vaikeudet saattavat myös vaikeuttaa opinnoissa edistymistä.

Tilaaajan tarpeen ohella opinnäytetyötä on motivoinut oma työskentelyni ja kokemukseni omaohjaajana. Aloitin omaohjaajan työssä toukokuussa 2022 ja työn aloittaminen on ollut haastavaa, koska edeltäjäni ohjeet työn jatkamiselle olivat vain muutama sivu ohjeita ja lyhyt kuvaus kesken jääneistä asiakassuhteista. En siis ehtinyt tavata lainkaan edeltäjäni, joka olisi ollut tärkeää työn jatkuvuuden kannalta. Olisin kaivannut konkreettisempia ohjeita ja valmiiksi muokattuja prosesseja työttömyysetuudella opiskelevan ohjaamiseksi. Tavoitteena on ehdottomasti kehittää omaa osaamista ohjaamisessa ja asiakkaiden kohtaamisessa. Työttömyysetuudella opiskelevan lähtökohdat opiskeluun ovat luonnollisesti erilaiset kuin peruskoulusta tulevalle nuorella, joten tämä vaatii erilaista lähestymistä omaohjaajalta. Omaohjaajan näkökulmasta tavoitteena on luoda opiskelijalle mahdollisuuksia saada onnistumisen kokemuksia pala ja tutkinnon osa kerrallaan.

Tavoitteena on taata työttömyysetuudella opiskelevan sujuva opintopolku kohti työelämää. Tavoitteena on luoda järjestelmä, jonka avulla opiskelija kiinnittyy opintoihinsa ja pääsee opinnoissaan sujuvasti alkuun omaohjaajan tukemana sekä työelämäjaksoille siten, että luodaan opiskelijalle merkityksellinen opintopolku. Näin opiskelija kokee osallisuutta ja toimijuutta omaa hyvinvointiaan ja opintojaan kohtaan. Tavoitteena on tukea myös opiskelijoita ottamaan haltuun tarvittava teknologia sekä opiskeluympäristöt ja -järjestelmät. Myös opiskelun ja työkyvyn haasteiden kohtaamiseen etsitään työkaluja.

Valtioneuvoston tutkimuksessa on tarkasteltu alle 25-vuotiaiden vailla ammatillista valmiuksia antavaa tutkintoa olevien nuorten työttömyysturvan ehtona olevaa koulutukseen hakuvelvoitetta. Valtioneuvoston julkaisussa todetaan työmarkkinoiden osaamisvaatimusten kasvavan ja, että useissa selvityksissä (Myrskylä 2011; SAK 2017; Sipilä ym. 2011) on käynyt ilmi, että pelkän peruskoulun varassa olevien henkilöiden työllisyys on heikompaa kuin muiden. Julkaisussa todetaan myös, että OECD:n koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa käsitelleessä laajassa raportissa tuotiin ilmi, että Suomessa osaamistaso ei enää vastaa työelämän vaatimuksia (OECD 2019). Tämä on johtanut siihen, että nuoria ohjataan hakeutumaan ammatillisiin toisen asteen opintoihin ja jatko-opintoihin. Myös niin sanottuja NEET-nuoria eli koulutuksen, työn ja harjoittelun ulkopuolella olevia nuoria ohjataan koulutukseen. (Valtioneuvosto 2022a, 8.)

Tähän viitekehykseen liitettynä omaohjaajan työ on tarkoituksenmukaista ja tärkeää ammattikoulutusta vailla olevien opintoihin kiinnittymisessä ja opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä. Näin ollen tässä opinnäytetyössä käsiteltävällä omaohjaajan työnkuvan vahvistamisella voi nähdä olevan niin yhteiskunnallista vaikutusta kuin vaikutusta yhteisöpedagogin ammatin kehittämiseen

Tuloksena syntyy malli, joka helpottaa opiskelijoita kiinnittymään opintoihin, saavuttamaan sujuva opintopolku ja siirtymään työelämään omaohjaajan tuella. Mallin avulla tuetaan opiskelijan osallisuutta ja toimijuutta, jolloin opiskelijasta tulee osaava ja työkykyinen alansa ammatilainen. Tuotoksena syntyy konkreettista materiaalia ohjaustyöhön.

Suunnitelmana on tehdä omaohjaajalle tehtävälista koulutusneuvontaan. Opiskelijoille tehdään ”Tervetuloa Saskyn Sasoon – näin meillä opiskellaan työttömyysetuudella” – opas, sisältäen muun muassa yhteystietoja, opintoihin ja tukipalveluihin liittyvää tietoa. Oppilaitoksilla on opiskelijan opas, mutta uskon työttömyysetuudella opiskelevien hyötyvän omasta oppaasta, jossa on kerrottu heidän opiskelumuotoonsa liittyvät asiat.

Olen myös havainnut, että opetushenkilökunta ei ole vielä maksanut omaohjaajan roolia oppilaitoksen sisällä, joten tähän tarpeeseen tuotoksena syntyy heille tietopaketti omaohjaajan työstä, mitä omaohjaaja tekee, missä asioissa häneen voi ottaa yhteyttä sekä työttömyysetuudella opiskelevien etuuksiin ja ilmoituksiin liittyvää tietoa.

Kerään myös valmiiksi ohjauksessa tarvittavaa materiaalia liittyen taitotason arviointiin, opiskelijan omien vahvuuksien hahmottamiseen ja opinnoissa jaksamiseen eli materiaalia, joka auttaa omaohjaajaa tukemaan ja motivoimaan opiskelijaa opinnoissaan.

Tuloksena on omaohjaajalle työkaluja ja materiaalia ohjaamiseen, opiskelijalle tukimateriaalia opintoihin ja muulle henkilöstölle tietoa omaohjaajan työstä ja työttömyysetuudella opiskelevien asioista. Näin ollen vahvistetaan omaohjaajan työnkuvaa, ammattitaitoa ja asemaa oppilaitosten arjessa.

Lopputulokseen eli toimivaan ohjausmalliin päästään kehittämällä malliprosessi, jonka avulla jokainen aloittava opiskelija otetaan vastaan oppilaitoksessa ja kuinka häntä ohjataan opintojen aikana. Toimivaan malliin päästään suunnittelun ja kokeilun kautta eli luodaan malli, jota pilotoidaan syksyllä 2022. Mallin suunnittelussa hyödynnetään oppilaitosten henkilökunnan haastatteluja ja aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Haastattelen Saskyn muita omaohjaajia sekä Saskyn Sastamalan oppilaitosten opinto-ohjaajia ja selvitän sitä kautta millaisia palveluja, olisi hyvä opiskelijoille tarjota ja kuinka opiskelijan opintoja voi tukea siten, että hän kokee opiskelun merkityksellisenä. Kokeilun jälkeen kerätään kokemuksia opiskelijoilta palautekyselyn avulla. Palautekyselyssä selvitän ovatko opiskelijat käyttäneet ja hyötynneet omaohjaajan palveluista sekä miksi eivät ole kokeneet palveluita tarpeellisiksi, jos eivät ole niitä käyttäneet. Mallia muokataan tämän opiskelijapalautteen mukaan. Tutkimusaineisto koostui lopulta viidestä henkilökunnan haastattelusta ja yhdestä vastaavan toimijan haastattelusta sekä 12 opiskelijan palautekyselystä.

Toimenpiteillä pyritään saamaan vastauksia kysymyksiin: Miten työttömyysetuudella opiskeleva kiinnitetään opintoihinsa? Miten opiskelija siirtyy sujuvasti työelämäjaksoille? Miten esitetään opintojen keskeytyminen? Miten taataan opiskelijan sujuva siirtyminen työelämään opintojen päättyessä? Miten vahvistaa omaohjaajan ammattitaitoa kohdata opiskelija aidosti ja häntä vahvistaen?

Opinnäytetyö raportoidaan siten, että esittelen tilaajan luvussa kaksi. Luvussa kolme tarkastelen omaohjaajan työnkuvaa ja opiskelijan ohjaamista sekä esittelen luvussa neljä työllisyyden kuntakokeilun ja eri tapoja opiskella työttömyysetuudella. Viidennessä luvussa esittelen tutkimusmenetelmät, joita käytin tässä opinnäytetyössä, luvussa kuusi kerrotaan haastatteluihin ja palautekyselyyn perustuneet työn tulokset. Luvussa seitsemän esittelen tutkimuksen tulosten hyödyntämisestä ohjaustyössä, konkreettiset tuotokset sekä kehittämisehdotukseni liittyen omaohjaajan työnkuvaan. Lopuksi pohdin kappaleessa kahdeksan työn onnistumista ja lopputulosta sekä omaa ammatillista kehittymistäni tämän prosessin aikana.

2 TILAAJA JA OMAOHJAAJAN TYÖNKUVA

Tässä kappaleessa kerron opinnäytetyön tilaajasta ja rahoituksesta, jolla omaohjaajamallia tilaajan toimesta ylläpidetään. Lisäksi kerron omaohjaajan työnkuvasta Saskyssa. Kerron myös mitä tilaaja toivoo tältä opinnäytetyöltä ja mitä ennakoajatuksia minulla itselläni on ollut tätä opinnäytetyötä aloittaessani.

2.1 Tilaaja

SASKY Koulutuskuntayhtymä (Sasky) toimii usean kunnan alueella Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Perussopimuksen mukaan Saskyn tehtävä on järjestää, ylläpitää ja kehittää peruskoulutuksen jälkeen annettavaa toisen asteen ammatillista koulutusta sekä yleissivistävää koulutusta. SASKY Koulutuskuntayhtymän jäsenkunnat ovat: Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Keuruu, Kihniö, Kokemäki, Multia, Mänttä-Vilppula, Parkano, Punkalaidun, Ruovesi ja Sastamala. Saskyn Sastamalan oppilaitoksia ovat Karkun kotitalous- ja sosiaalialan oppilaitos, Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos ja Vammalan ammattikoulu. (SASKY 2022b.)

Julkisten työvoimapalvelujen ja Saskyn rajapinnassa toimivat Saskyn omaohjaajat. Omaohjaajat toimivat tiiviissä yhteistyössä kuntakokeilun OMA-valmentajien kanssa sekä luonnollisesti Saskyn oppilaitosten henkilöstön kanssa. Omaohjaajat suunnittelevat yhdessä OMA-valmentajan ja asiakkaan kanssa asiakkaan koulutuspolkua Saskyssa asiakkaan koulutustarpeen mukaan. Omaohjaaja tiedottaa sekä OMA-valmentajia että asiakkaita Saskyn oppilaitosten koulutustarjonnasta ja niihin hakeutumisen mahdollisuuksista. Omaohjaaja kulkee koulutuksessa opiskelijan rinnalla tukien opiskelijaa koko opiskelupolun ajan. Omaohjaajan tehtävänä on tarpeen mukaan mm. auttaa opiskelijaa erilaisissa viranomaisasioissa, tukea ja seurata opintojen kulkua ja näin edesauttaa opiskelijan työllistymistä. (SASKY 2022c.)

Omaohjaajan tehtävänä on koulutukseen hakeutumisvaiheessa ohjata, neuvoa ja tiedottaa työvoimapalvelujen OMA-valmentajaa ja työnhakija-asiakasta esittelemällä edustamiensa oppilaitosten koulutustarjonnan ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset. Omaohjaaja tekee yhteistyötä edustamiensa oppilaitosten henkilöstön kanssa varmistaakseen työnhakija-asiakkaiden siirtymisen työvoimapalveluista Saskyn opiskelijaksi. Opiskelijaksi ottamisen jälkeen omaohjaaja toimii opiskelijan opintojen arjen tukihenkilönä ja opintojen päättyessä tekee opiskelijan kanssa jatkosuunnitelmia. (SASKY 2021.)

Omaohjaaja suunnittelee ja kehittää työvoimapalvelujen kautta tulevien asiakkaiden keskeyttämisen ehkäisyn tukitoimia yhdessä kunnan työvoimapalveluiden, vastuupettajan ja oppilaitosten tukitiimiin kuuluvien henkilöiden kanssa. Omaohjaaja tekee yhteistyötä oman alueensa eri toimijoiden ja työllisyyspalvelun kanssa kehittäen alueellisia yhteistyötapoja. Omaohjaaja tiedottaa ja markkinoi alueellisesti Saskyn tarjoamista koulutuspalveluista sekä suunnittelee ja toteuttaa työvoimakoulutusta. (SASKY 2021.)

Omaohjaamalli rahoitetaan Saskyssa Opetus- ja kulttuuriministeriön jatkuvan oppimisen ja osaamiseen kehittämiseen tarkoitetulla erityisavustuksella. Avustus on tarkoitettu toimiin, joilla uudistetaan työ- ja elinkeinoelämää ja vastataan yhteiskunnan ja talouden haasteisiin sekä koronakriisin nopeuttamasta murroksesta syntyviin uusiin osaamistarpeisiin. Tavoitteena on, että osaamisen puute ei muodostu yhteiskunnan ja työelämän toipumisen esteeksi. Avustusta voidaan myöntää korkeakouluille, koulutuksen järjestäjille ja ylläpitäjille. (OKM 2020.)

Määrärahoja suunnataan koulutushankkeisiin sekä ohjaus- ja tukitoiminnan hankkeisiin. Avustettavien hankkeiden tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, koulutuksessa aliedustettujen ryhmien osaamisen kehittäminen ja/tai yhteiskunnan ja talouden murroksesta syntyviin uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen. Sasky on saanut tätä erityisavustusta vuonna 2020 ammatillisen koulutuksen tuloksellisuuden kehittämiseen ja pilotointiin sekä työllisyyden kuntakokeilujen tukemiseen ja vuonna 2021 työllisyyden kuntakokeilun tarvelähtöiseen laajentamiseen jatkuvan oppimisen tavoitteiden mukaisesti. (OKM 2020.)

OKM myönsi vuosina 2020–2021 valtionavustuksia jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen hankkeisiin, joiden tavoitteena oli uudistaa työ- ja elinkeinoelämää. Lisäksi tavoitteena oli vastata yhteiskunnan ja talouden haasteisiin sekä murroksesta syntyviin uusiin osaamistarpeisiin. Avustuksia myönnettiin sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille että korkeakouluille. Avustuksia jaettiin yhteensä kahtena vuonna noin 43 miljoonaa euroa. (Karvi 2022, 28.)

Tilaaaja toivoo tämän opinnäytetyön myötä vahvistusta omaohjaajan ja opiskelijan väliseen kanssakäymiseen. Tilaaaja toivoo, että omaohjaajan avulla työttömyysetuudella opiskelevan opintopolku on sujuva ja merkityksellinen. Tilaaajan toiveissa on myös, että opiskelijoiden kanssa käydään läpi myös konkreettisia opintojen aloitukseen liittyviä asioita, kuten teknologian haltuunotto, mikäli ne ovat opiskelijalle vieraita. Tilaaajan toiveena on myös, että omaohjaajalla on keinoja puuttua opiskelijan työkyvyn haasteisiin ja, että omaohjaaja tukee opiskelijan osallisuutta ja toimijuutta.

Oma kokemukseni työttömyysetuudella opiskelevista ei ole vielä pitkä, mutta olen itsekin havainnut, että toisilla tuen tarve on suurempaa ja kokonaisvaltaisempaa. Tähän tarpeeseen minä ja myös tilaaja haluamme vastata paremmin tämän opinnäytetyön myötä. Eli toiveemme on tukea työttömyysetuudella opiskelevaa entistä paremmin ja yksilöllisesti nimenomaan opiskelijan lähtökohdista käsin.

Tutustuin vastaaviin ammatillisen koulutuksen toimijoihin, selvittääkseni onko niillä vastaavaa yhteistyötä työllisyyden kuntakokeilun kanssa kuin Saksyssa. Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä REDU, Kemi-Tornionlaakson Koulutuskuntayhtymä Lappia, Peräpohjolan Opisto, Pohjantähti-opisto ja Rovalan Setlementti ry on JOOK – Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämishankkeen loppusuoralla, jossa keskeisenä tavoitteena on edistää nykyistä tehokkaammin työttömien ammatilliseen koulutukseen ohjautumista ja työllistymistä sekä kehittää työelämän tarpeista lähtevää koulutusta ja toimintatapoja. Tarkoituksena Lappiassa on kehittää matalan kynnyksen ohjauspiste työttömille ja työttömyysuhan alaisille asiakkaille, jotka ohjataan oppilaitokseen Tornion kaupungin työllisyyspalveluista. Palvelussa tuetaan asiakkaiden osaamisen kehittämistä ja annetaan sekä yksilö- että ryhmäohjausta koulutukseen ja työhön hakeutumiseen. Erityisesti ohjausta kohdistetaan työvoimakoulutukseen tulevien asiakkaiden opiskelunvalmiuksien vahvistamiseen, henkilökohtaistamiseen ja motivointiin. (Ammattiopisto Lappia 2022.)

Samiedun Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämishankkeessa puolestaan työllisyyden kuntakokeilun asiakasryhmille tarjotaan koulutukseen ohjausta matalalla kynnyksellä. Tavoitteena on ohjata mahdollisimman moni koulutuksen pariin. Tässä hankkeessa kuntakokeilun asiakkaalle tehdään osaamiskartoitus ja häntä tuetaan koulutuksen alkuun yksilöllisesti. Samiedussa toimitaan uraohjaajan nimikkeellä työllisyyden kuntakokeilun asiakkaiden kanssa. (Samiedu 2022.)

Koulutuskuntayhtymä Tavastiassa on käytössä myös uraohjaajat, jotka toimivat kuntakokeilun asiakkaiden kanssa. Uraohjaajat vastaavat eri vaiheiden ohjauksesta, jokainen on erikoistunut eri vaiheeseen opiskelijan opintopolulla. Tavastian uraohjaajat auttavat muitakin opiskelijoita eri vaiheissa opintopolkua. (Tavastia 2022.)

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova tekee myös yhteistyötä työllisyyden kuntakokeilujen kanssa Porissa ja Laitilassa. WinNovassa kehitetään jatkuvaa oppimista osana työllisyyden

kuntakokeiluja OKM-rahoitteisen JatKO-hankkeen kautta. Keskeisinä toimenpiteinä hankkeessa ovat yhteistyömallin rakentaminen, tehostettu hakeutumisen ohjaus työvoimakoulutukseen, koulutuksen aikaiset tukitoimet sekä työllisyyden edistäminen. WinNovassa työllisyyden kuntakokeilun asiakkaiden kanssa työskentelee ohjaaja ja uraohjaaja. (WinNova 2022.)

2.2 Omaohjaajan työnkuva

Omaohjaajan työnkuvasta on tehty Saskyn sisäinen tehtäväkuvauslomake, joka kertoo tehtävän tarkoituksen, keskeiset tehtäväkokonaisuudet sekä vaatimustekijät, kuten tehtävän edellyttämän osaamisen, työn vaikutukset ja vastuun sekä työn edellyttämät yhteistyötaidot. Edellisessä tilaajan esittelykappaleessa näitä käytiin hieman jo läpi, mutta kerron tässä kappaleessa työnkuvasta lisää.

Yleensä omaohjaajan ensimmäinen kontakti asiakkaaseen tapahtuu, kun työllisyyspalvelut on lähettänyt omaohjaajalle asiakkaan ohjauksen koulutusneuvontaan. Omaohjaaja ottaa tällöin yhteyttä asiakkaaseen ja sopii ajan koulutusneuvontaan. Tässä tapaamisessa kartoitetaan asiakkaan taustaa ja kouluttautumistarvetta sekä toiveita kouluttautumiselle. Lisäksi käydään läpi eri mahdollisuuksia rahoittaa opinnot työttömyysetuudella. Yleensä asiakas jää miettimään hakeutumista opiskelemaan ja toteuttaa varsinaisen haun myöhemmin joko itsenäisesti tai omaohjaajan avulla.

Mikäli asiakas on päätenyt hakemaan opiskelemaan ja on käynyt hakuprosessin läpi sekä hänet on hyväksytty opiskelemaan oppilaitokseen, on omaohjaaja yleensä ensimmäinen henkilö, jonka hän tapaa saapuessaan oppilaitokseen. Omaohjaaja ohjaa hänet osastolle ja vastuunopettajan luo. Opintojen aloitukseen liittyy HOKS:n eli henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jonka opiskelija tekee vastuunopettajan kanssa, tässä voi myös omaohjaaja olla mukana opiskelijan tukena. Omaohjaaja tekee aloituspäivänä työvoimakoulutuksessa opiskelevan aloittamisilmoituksen TE-toimistoon.

Opintojen aikana omaohjaaja pitää säännöllisesti yhteyttä opiskelijaan ollen hänen nimetty arjen tukihenkilö. Omaohjaaja voi auttaa opiskelijaa siirtymisessä työelämäjaksoille, auttaa tehtävissä, miettiä yhdessä opiskelijan kanssa jaksamiseen liittyviä asioita, auttaa erilaisten tukihakemusten täyttämässä ja pyrkii ehkäisemään opintojen keskeytymistä. Omaohjaaja seuraa myös Wilman kautta opiskelijan opintojen edistymistä ja poissaoloja. Matkan varrella voi tulla

muutoksia opiskelijan HOKS:iin ja hän saattaa lähteä suorittamaan koko tutkintoa osatutkinnon sijaan, jolloin omaohjaaja tekee muutosilmoituksen TE-toimistoon.

Opintojen päättymisen lähestyessä omaohjaaja auttaa opiskelijaa työelämään hakeutumisessa. Omaohjaaja voi auttaa cv:n ja hakemusten kirjoittamisessa, auttaa kartoittamaan potentiaalisia työnantajia ja työpaikkoja tai auttaa kirjautumaan työvoimapalveluihin, mikäli työpaikkaa ei ole löytynyt. Omaohjaaja kulkee asiakkaan rinnalla koko opintopolun ajan tukien ja auttaen. Tarvittaessa omaohjaaja ohjaa opiskelijan opiskelijahuoltoryhmän palveluihin, kuten terveydenhoitajalle, kuraattorille tai psykologille.

Omaohjaajan työnkuvaan kuuluu vahvasti myös sidosryhmätyöskentely, kuten työllisyyspalveluiden kanssa tiivis yhteistyö. Kuntakokeilun OMA-valmentajat toimivat vastinparina omaohjaajalle työllisyyspalveluissa. Omaohjaaja välittää tietoa koulutuksista OMA-valmentajille ja toimii tarvittaessa yhteyshenkilönä asiakkaan ja OMA-valmentajan välillä. (Sasky 2021.)

Erilaiset toimijat kuten etsivä nuorisotyö sekä työnhakuryhmät työllisyyspalveluissa ovat myös omaohjaajan yhteistyökumppaneita. Omaohjaaja esittelee Saskyn koulutustarjontaa myös näiden toimijoiden asiakkaille. (Sasky 2021.)

Yksi tärkeimmistä omaohjaajan tehtävistä, opiskelijoiden ohjaamisen lisäksi, on Kohti ammatillista koulutusta-työvoimakoulutuksen (KAK-koulutus) järjestäminen muiden Saskyn omaohjaajien kanssa. Kyseessä on kahden viikon mittainen työvoimakoulutus, jossa työllisyyspalveluiden asiakas pääsee tutustumaan työttömyysetuudella opiskeluun, eri koulutusmahdollisuuksiin Saskyssa, testaamaan omia opiskeluvaihtoehtojaan ja pohtimaan omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan. Lisäksi KAK-koulutuksen yhteydessä on tutustumisia oppilaitoksiin ja asiakas voi mennä tutustumaan johonkin alaan päiväksi. KAK-koulutuksen tavoite on madaltaa kynnystä lähteä opiskelemaan työttömyysetuudella. (Sasky 2021.)

Omaohjaajalta vaaditaan hyvää ammatillisen koulutuksen ja opetussuunnitelmien tuntemusta, hyviä ohjaustaitoja, yritys- ja palveluverkoston tuntemusta sekä it-taitoja. Lisäksi omaohjaajan tulee hallita hyvät vuorovaikutus- ja esiintymistaidot. Omaohjaajan on hyvä tuntea erilaisia koulutusmuotoja, rahoituskanavia sekä kuntakokeilun lainsäädäntöä. Oppimisen vaikeudet ja työttömyysetuudella opiskelevan muut haasteet vaativat myös osaamista ja tietoa omaohjaajalta. (Sasky 2021.)

Yhteistyö oppilaitosten eri työntekijöiden kanssa on omaohjaajan perustyötä. Opiskelijoiden hakuvaiheessa toimitaan vahvasti yhteistyössä opinto-ohjaajien kanssa, opintojen aloituksen yhteydessä ja opintojen aikana tehdään yhteistyötä niin opintosihteerin, opinto-ohjaajan kuin vastuuolettajan kanssa. Omaohjaajan työssä toimitaan moniammatillisesti erilaisissa tiimeissä. (Sasky 2021.)

Omaohjaajan työnkuvaan kuuluu myös tehtäväkuvan kehittäminen vastaamaan oman toiminta-alueensa tarpeita ja tavoitteita työllisyyden kuntakokeilussa. Lisäksi omaohjaaja kehittää tehtäväkuvaa Sasky-tasoisesti ja tulosityksikön tasolla. (Sasky 2021.) Tähän kehittämisen tarpeeseen liittyy myös tämä opinnäytetyö. Sastamalan oppilaitokset kokevat tarvetta omaohjaajan työnkuvan kehittämiseen ja opiskelijoiden ohjauksen kehittämiseen. Vaikka Saskyssa on viisi omaohjaajaa, on heidän kaikkien vastuoppilaitoksensa erilaisia. Oppilaitoksia on niin kaupungissa, esimerkiksi Tampereella, kuin maaseutukunnissa, jolloin tarpeet ja toiminta ovat erilaisia. Sastamala koostuu laajalla alueella yhdistyneistä pienistä kunnista ja on vahvasti maaseutua, jolloin Tampereella toimivat tavat eivät välttämättä toimi Sastamalassa.

Omaohjaajan työ on merkityksellistä ammattikoulutusta vailla olevien opintoihin kiinnittymisessä ja opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä. Tavoitteena on, että opiskelija saa oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista tukea opintojensa eri vaiheissa. Omaohjaajan työllä voi nähdä olevan myös yhteiskunnallista vaikutusta työllisyyden edistämässä.

3 OPISKELIJAN OHJAAMINEN

Mitä ohjaus on ja kuinka opiskelija kohdataan? Tutustutaan tässä kappaleessa lähemmin ohjaukseen ja ohjausprosesseihin, asiakkaan kohtaamiseen ja dialogisuuteen, ohjauksen vaikuttavuuteen sekä osallisuuteen ja toimijuuteen. Selvitetään myös mistä koostuu ohjausosaaminen.

3.1 Mitä ohjaus on?

Ohjauksen kuvataan olevan yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja sellaisilla tavoilla, että ohjattavan toimijuus vahvistuu. Hyvää ohjausta toteutetaan kunnioittavassa ja rakentavassa kohtaamisessa sekä dialogisessa vuorovaikutuksessa ohjaajan ja ohjattavan välillä. (Vehviläinen 2014, 12.)

Tässä yhteydessä prosessilla tarkoitetaan suuntautunutta ja vaiheistuvaa yhteistä toimintaa, jolle voidaan hahmottaa alku, loppu, kesto, jonkinlainen kulku ja kehityskaari. Siinä esiintyy tilanteiden välistä jatkuvuutta, työstämistä, erilaisia vaiheita, kypsymistä ja kumuloitumista. Se on pieni historia, joka rakentuu toimijoiden välille. Ohjausprosessit ovatkin useimmiten pitkäkestoisia kasvu- ja oppimisprosesseja, kuten esimerkiksi opintojen ja opiskelun ohjauksessa sekä ammatillisen oppimisen tai työharjoittelun ohjauksessa. (Vehviläinen 2014, 14.)

Ohjaustoimintaa voi jäsentää sekä ammattina että otteena työhön. Ohjausosaamisen ytimen muodostaa ymmärrys siitä, minkälaisia ovat ohjauksen kohteena olevat prosessit ja miten niitä kulloisissakin olosuhteissa voisi ja kannattaisi tukea ja edistää. (Vehviläinen 2014, 49–50.)

Onnismaa (2007) puolestaan sanoo, että ohjaus on työmenetelmä, ammatillisen keskustelun muoto, jota sovelletaan monissa ammateissa. Hänen mukaansa ohjaus on ajan, huomion ja kunnioituksen antamista ja parhaimmillaan se on ohjaajan ja ohjattavan välistä neuvottelua eli se edistää keskustelun keinoin ohjattavan kykyä parantaa elämäänsä haluamallaan tavallaan. Onnismaa kertoo myös, että ohjausta voi kuvata laaja-alaiseksi elämänsuunnittelun menetelmäksi ja sen tavoitteena on auttaa ohjattavaa elämään aiempaa tasapainoisemmin ympäristönsä kanssa ja käyttämään omia mahdollisuuksiaan tavoitteellisesti hyväkseen. Eli tulkitsemme Onnismaan tarkoittavan, että ohjauksella tuetaan nimenomaan henkilön osallisuutta ja toimijuutta. Näitä termejä tulen käsittelemään vielä tarkemmin tämän kappaleen loppupuolella. (Onnismaa 2007, 7.)

Ohjausta voidaan tarkastella kolmen toimijatasen kannalta, jolloin ohjauksen toimijoita ovat yksilöt, työskentelevät ryhmät sekä erilaiset yhteisöt ja organisaatiot (Vehviläinen 2014, 14). Keskityn tässä opinnäytetyössä pääasiassa yksilötason ohjaukseen, koska omaohjaaja tekee pääsääntöisesti yksilötason ohjausta ja kehittämisen kohteena on nimenomaan yksilön ohjaaminen. Vehviläinen (2014) tarkoittaa yksilötasolla sitä, että ohjaus on ohjattavan henkilökohtaista ohjausta kahdenvälisessä ohjaussuhteessa. Kahdenvälinen ohjauskeskustelu onkin ohjauksen keskeisimpiä työskentelymuotoja, jolloin ohjausosaaminen mielletään usein tämän keskustelutilanteen hyväksi hallinnaksi. (Vehviläinen 2014, 14–15.)

Ohjauksella nähdään olevan yhteiskunnassa tärkeä tehtävä kiinnittämällä ihmisiä yhteiskuntaan ja samalla autetaan heitä rakentamaan elämäänsä ja toimintaansa mielekkääksi ja omien arvojen mukaiseksi. Ohjaajalla on tässä oppimisprosessissa ydintehtävänä ohjattavan tukeminen. Ohjaukselle onkin luonteenomaista se, että ohjaus luo tiiviin kontaktin ohjattavaan omaan kokemukseen ja maailmaan ja lähtee liikkeelle ohjattavan päämäärästä ja tilanteesta. Hyvässä ohjauksessa nimetään erilaiset selkeät tavoitteet siten, että osapuolet voivat sopia ja hyväksyä yhteisen päämäärän, jonka mukaan yhdessä toimitaan. (Vehviläinen 2014, 16–17.)

Amundson (2005) muistuttaa, että yleensä ohjaukseen tulevien ihmisten ongelmat eivät ole jaoteltavissa esimerkiksi uraongelmiin tai henkilökohtaisen elämän ongelmiin, koska elämä ei niin lokeroitua. Mikäli henkilöllä on uraan liittyviä ongelmia, joutuu hän puhumaan ongelmasaan omassa kontekstissaan eli siitä, miten ongelma liittyy muihin asioihin ja toisiin ihmisiin. (Amundson 2005, 9.)

3.2 Kohtaaminen ohjauksessa

Vehviläinen (2014) kertoo, että ohjauksen alan kirjallisuudessa käsitellään paljon inhimillistä hyvää työskentelytapaa ja hyvän kohtaamisen kriteereitä. Kyseessä on yhteys ja vuorovaikutuksen tapa, jonka kautta ohjattava tulee nähdyksi ja kuulluksi ja voi uskoa saavansa apua ammattilaiselta, joka on mukana hänen asioissaan. Ohjauksessa ohjattavalle annetaan aikaa, huomiota ja kunnioitusta ja ohjattavalla on hyväksyty, kunnioitettu ja turvallinen olo. (Vehviläinen 2014, 61.)

Myös Onnismaa (2007) nostaa esiin ajan, huomion ja kunnioituksen antamisen ohjattavalle. Hänen mukaansa kiireen näyttäminen viestii siitä, että ohjattava eikä hänen asiansa ole ohjaajalle tärkeä. Ohjauksessa tulisikin olla riittävästi aikaa ja tilaa kuunnella mahdollisuuksia, mutta

tunne kiireestä pudottaa pohjan koko ohjausprosessin uskottavuudelta ja sen rauhalliselta suunnittelulta. Myös ohjattava voi joskus hätiköidä ja tämä tarttuu ohjaajaan. Ohjattava ei halua hukata enempää aikaa ja haluaa tuloksia nopeasti. (Onnismaa 2007, 38–40.)

Onnismaan (2007) mukaan ohjauksessa huomio on ennen muuta ohjattavan kuuntelemista ja sen varmistamista, että hän kokee tulevansa kuunnelluksi. Huomion antaminen on välittämistä, ja kuunteleminen on huomion antamista. Ohjausvuorovaikutuksessa kuuntelu poikkeaa arkisista tavoista kuunnella, ohjattavan puheesta voi kuulla vihjeitä siitä, millaista tukea hän kenties tarvitsee. (Onnismaa 2007, 41.)

Ohjaajan osoittaman aito kunnioitus voimavaraistaa sitä enemmän mitä vähemmän ohjattavaa kunnioitetaan omassa arkiympäristössään. Kunnioitus ja empatia ovat ohjaussuhteen lähtökoh-
tia eivät erillisiä ”ohjaustaitoja”. Niitä voi osoittaa yksinkertaisilla, mutta toisinaan helposti unohtuvilla tavoilla eli kuuntelemalla ja olemalla läsnä ohjattavaa varten. (Onnismaa 2007, 42.)

Kolme tärkeää ohjaussuhteen edellytystä ovat aitous, asiakkaan ehdoton arvostaminen ja em-
paattinen ymmärtäminen. Aitous tarkoittaa sitä, että ohjaaja kohtaa toisen ihmisen läpinäky-
västi ja rehellisesti. Aitous tuo mukanaan myös epätäydellisyyden hyväksymisen. Arvostami-
nen liittyy puolestaan sellaisiin käsitteisiin, kuin todesta ottaminen, kunnioittaminen, hyväksy-
minen ja välittäminen. Arvostamisessa korostuu halu hyväksyä toinen ihminen arvostelematta
häntä. Asiakas hyväksytään ainutlaatuisena ja arvokkaana hänen toiminnastaan riippumatta.
Empaattinen ymmärtäminen tarkoittaa sitä, että ohjaaja pyrkii havainnoimaan asiakkaiden ko-
kumusmaailma eli tunteita ja ajatuksia tarkasti. (Amundson 2005, 20.)

Välittävä ohjauksen ilmapiiri luodaan Amundsonin (2005) mukaan neljällä eri tasolla. Perusta-
solla ihmisellä on tarve olla näkyvä, asiakkaan tulee tuntea, että hänen läsnäolonsa havaitaan ja
hänet saadaan tuntemaan tervetulleeksi. Välittämisen toisella tasolla ilmaistaan arvostusta avoi-
mesti. Jotta asiakkaan tärkeys tulisi ilmi, varataan aikaa asiakkaan ongelmien käsittelyyn ja
asiakas saa osakseen ohjaajan jakamattoman huomion. Välittämisen kolmannella tasolla asiak-
kaat saavat tilaisuuden olla avuksi toiselle. Monille ihmisille kokemus siitä, että itsellä on jotain
annettavaa muille, on hyvin tärkeää menetetyn itseluottamuksen kohentamisen kannalta. Ryh-
mäohjaustilanteet antavat tähän mahdollisuuksia. Välittämisen neljännellä tasolla asiakas ko-
kee aidosti muodostaneensa ohjaajansa kanssa sekä henkilökohtaisen että ammatillisen suhteen.
Tämä on seurausta siitä, että asiakkaisiin suhtaudutaan empaattisesti, aidosti, ehdottoman hy-

väksyvästi ja lisäksi vielä joustavasti. Tällä yhteyden tasolla asiakkaat kokevat ohjaajan välittävän heistä ihmisinä ja olevan kiinnostuneita heidän edistymisestään pitemmälläkin aikavälillä. (Amundson 2005, 22.)

3.3 Kohtaaminen ohjauksessa

Ohjaus on parhaimmillaan dialogia, jossa luodaan väistämättä uutta. Dialogin osapuolet ovat jatkuvasti avoimia toistensa vaikutuksille, ja tässä kommunikaatioprosessissa asioille syntyy uusia merkityksiä. Dialogi on neuvottelua, jossa osapuolilla on oma äänensä ja siinä ei valita puolta, vaan se on vuoropuhelua. (Onnismaa 2007, 44.)

Ojasen (2012) mukaan dialoginen ohjaussuhde ei ole mikä tahansa ihmissuhde, vaan se on kasvatussuhte, jossa ohjaaja on vastuussa siitä, että tekee kaikkensa ohjattavan kasvun edistämiseksi. Tietojen ja taitojen lisäksi ohjaaja käyttää omaa persoonaansa työvälineenä. Dialogisuus viittaa asenteeseen, joka tukee inhimillistä kasvua ottamalla huomioon toisen näkökulman, eli se viittaa molemminpuolisuuteen, Minä-Sinä suhteeseen. Ojasen mukaan dialogissa olemisen sisältää kaksi ehtoa: 1. olemisen avoimessa yhteydessä toiseen ja 2. olemisen kokonaisena ihmisenä, omana itsenään. Dialogi merkitsee myös ihmisen maailmassa olemisen tapaa, dialogisessa suhteessa toisiinsa ovat myös ihmisen olemisen eri puolet: kehollisuus, tajunnallisuus ja situationaalisuus. Kun ohjaaja hyväksyy ohjattavan ehdoitta, alkaa tämä paitsi hyväksyä itsensä paremmin, myös kuulla omaa sisäistä puhettaan, olla elävässä yhteydessä omaan kokemiseensa ja aidossa kanssakäymisessä toisen kanssa eli pystyy luomaan Minä-sinä suhteen. Ohjaajan kanssa he antavat molemminpuolisesti toisilleen aseman omana itsenään. (Ojanen 2012, 62–67.)

3.4 Toimijuuden ja osallisuuden tukeminen ohjauksessa

Vehviläinen (2014) avaa ohjauksen vaikutuksia kahdella suunnalla. Työhyvinvointi vaikutukset liittyvät jaksamiseen ja hyvinvoinnin kokemukseen, kuormittumisen vähenemiseen, elpymisen, virkistymisen ja toiveikkuuden kokemuksiin. Kun taas oppimisvaikutukset ovat muutoksia, joita tapahtuu yksilöiden tai ryhmien ajattelussa, osaamisessa, toiminnassa tai asennoitumisessa. Vehviläisen mukaan onnistuessaan ohjauksen vaikutuksena on toimijuuden vahvistuminen eli muutos motivaatiossa, osaamisessa, osallisuudessa, vaikuttamisessa ja mielekkyyden kokemuksessa. Toimijuuden vahvistuminen näkyy sekä oppimisessa että hyvinvoinnissa. (Vehviläinen 2014, 202–204.)

Tieteen termipankki määrittelee toimijuuden seuraavalla tavalla. Toimijuus on ihmisen, yhteisön tai organisaation kyky ja mahdollisuus tarkoitukselliseen, itsenäiseen toimintaan tai siitä pitäytymiseen. Eli toimijuuden käsitteellä pyritään painottamaan yksilöiden, yhteisöiden tai organisaatioiden kykyä ja mahdollisuutta tehdä omaa toimintaansa koskevia valintoja sen sijaan, että toimintaa ohjaisivat ulkoiset tai sisäistetyt rakenteet kuten rangaistukset ja palkkiot tai normit, säännöt ja diskurssit. (Tieteen termipankki 2015.)

Vehviläinen (2014) kertoo, että ohjauksessa toimijuus tarkoittaa konkreettisesti sitä, että ohjattava kokee ohjauksen oman elämänsä merkitykselliseksi osaksi, pyrkii tekemään, ja haluaa tehdä, siihen liittyviä keskeisiä omia valintoja ja päätöksiä sekä kantaa niistä vastuun. Ohjaussuhteessa toimijuus on ohjattavan aktiivista ja tavoitteellista suhdetta ohjattavaan prosessiin. Näin ollen ohjattava itse pyrkii viemään tavoitteitaan läpi, suuntaamaan ja arvioimaan toimintaansa ja resurssejaan. Voidakseen sitoutua johonkin toimintaan, ihmisen tulee kokea olevansa riittävän kykenevä tavoitteena olevaan toimintaan. Lisäksi hänen tulee kokea kuuluvuuden tunnetta yhteisöön tai kokonaisuuteen, jonka kannalta hänen toimintansa on mielekästä. (Vehviläinen 2014, 21–22.)

Vehviläisen (2014) mukaan toimijuutta vahvistetaan, kun pyritään tekemään mahdolliseksi muun muassa seuraavia asioita: ohjattavan omat tavoitteet, pyrkimykset ja päämäärät ovat prosessin keskeisenä lähtökohtana, ohjattava suunnittelee toimintaansa ja esittää näkemyksiään, ohjattavan oma työskentely ja panostus edistävät prosessia, ohjattava tietää milloin oma valinta ja päätös on välttämätöntä. Ohjattava tulee myös osalliseksi yhteisön toiminnasta ja laajentaa osallistumisensa tapoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, ohjattava voi tarvittaessa tukeutua toisten osaamiseen ja apuun ja hän oppii hahmottamaan prosessia ja luottamuksensa prosessissa selviytymiseen kasvaa. (Vehviläinen 2014, 24.)

Sosiaalipedagogisessa työotteessa ominaispiirteenä on nimenomaan ihmisen toimijuuden ja oman osallistumisen tukeminen. Hänet kohdataan subjektina eikä objektina eli toimenpiteiden kohteena eli työn lähtökohtana on mahdollistaa hänen oma osallistumisensa prosesseihin, joita työssä toteutetaan. Häntä tuetaan oman elämänsä valintoihin osallistumisessa ja vahvistetaan toimijuuden edellytyksiä eli asioita ei päätetä eikä tehdä hänen puolestaan. (Nivala & Ryynänen 2019, 196.)

Toimijuus ja osallisuus kytkeytyvät toisiinsa, koska osallisuus on kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen, joka tukee yksilön hyvinvointia ja merkityksellisiä vuorovaikutussuhteita. Osallisuudessa yksilö vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, sen mahdollisuuksiin, toimintoihin, palveluihin ja yhteisiin asioihin ja näin ollen toteuttaa omaa toimijuuttaan. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 6.)

Isolan, Kaartisen, Leemannin, Lääperin, Schneiderin, Valtarin ja Keto-Tokoin (2017) mukaan osallisuus ilmenee: 1) päätösvaltana omassa elämässä, mahdollisuutena säädellä olemisiaan ja tekemisiään sekä ymmärrettävänä, hallittavana ja ennakoitavana toimintaympäristönä; 2) vaikuttamisen prosesseissa, joissa pystyy vaikuttamaan itsen ulkopuolelle esimerkiksi ryhmissä, palveluissa, asuinympäristössä tai laajemmin yhteiskunnassa; 3) paikallisesti, kun pystyy panostamaan yhteiseen hyvään, osallistumaan merkityksellisyyden luomiseen ja kokemiseen sekä liittymään vastavuoroisiin sosiaalisiin suhteisiin. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 6–61.)

Heidän mukaansa osallisuus on olemista, toimimista, osallistumista ja prosesseja erilaisissa suhteissa, joissa vapaudet ja oikeudet vaihtelevat. He kirjoittavat myös, että osallisuus auttaa näkemään mahdollisuuksia. Mitä ei nähdä mahdolliseksi, sitä ei myöskään tavoitella. Motivaatio on joskus pienestä kiinni: siihen voi riittää hyväksyvä katse tai se, että pystyy jättämään jälkensä muiden nähtäväksi. Osallisuus on yhteyttä hyvinvointia tuottaviin ja jakaviin suhteisiin sekä liittymistä elämän merkityksellisyyden kokemusta lisääviin vuorovaikutussuhteisiin. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 6–61.)

Nivala ja Ryytänen (2019) kertovat osallisuuden kuvaavan ihmisen ja yhteisön välisen suhteen tavoiteltavaa luonnetta. Osallisuus toteutuu tässä suhteessa, kun ihminen on osa, toimii osana ja kokee olevansa osa yhteisöä. Osallisuuden toteutuminen edellyttää siis johonkin kuulumista, osallistumista ja kuulumisen tunnetta. Nivala ja Ryytänen toteavat myös, että osallisuuden toteutumiseksi myös yhteisöltä edellytetään jotain eli osallisuus ei voi toteutua millaisessa yhteisössä tahansa. Tähän vaaditaan muun muassa sitä, että yhteisön jäsenellä on mahdollisuuksia vaikuttaa yhteisön asioihin, tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus ottaa osaa yhteisöä kehittävään toimintaan. (Nivala & Ryytänen 2019, 138.)

3.5 Hyvä ohjaus

Amundsen (2005) on laatinut ohjaajan osaamista kuvaavan mallin, joka koostuu kahdeksasta komponentista. Näitä komponentteja ovat määrätietoisuus, ongelmanratkaisu, viestintätaidot, teoreettinen tieto, sovellettu tieto, kyky toimia organisaatiossa, ihmissuhteet ja itseluottamus. (Amundsen 2005, 147–150.) Vehviläisen (2014) mukaan hyvän ohjauksen käytännöt ovat sellaisia, joiden avulla ihmiset voivat yhdessä viedä läpi erilaisia prosesseja ja pysyä tavoitteissa ja tarvittaessa myös muuttaa näitä tavoitteita. Hän sanoo, että käytännön apua ohjaukseen voi löytää tiedostavaa oppimista ja reflektiota, dialogista toimintaa, johtamista ja organisaation kehittämistä, ryhmädynamiikkaa sekä yhteistoiminnallista oppimista käsittelevästä kirjallisuudesta. Mielestäni Amundsen ja Vehviläinen kiteyttävät ohjaajan osaamista hyvin samalla tavalla ja ohjausammattilaisuus koostuu monista eri elämäntaidoista. (Vehviläinen 2014, 198.)

Vehviläinen (2014) tiivistää hyvän ohjauksen periaatteeksi ajatuksen kohtuudesta ja riittävän hyvästä ohjauksesta. Siinä tulee ottaa huomioon keskeneräisyyden hyväksyminen, epäonnistumisen salliminen ja ammatilliset rajat. Eli hyvä ammattitaito ei tarkoita kaiken täydellistä hallintointia, toimijuuden tukemisen kehittämisessä on uskallettava välillä myös epäonnistua ja ohjaustyötä tekevän ei tarvitse osata kaikkea itse, vaan hän tietää kenen puoleen voi tarvittaessa kääntyä. (Vehviläinen 2014, 215–217.)

Mielestäni omaohjaajan työotteen voi sanoa koostuvan edellä mainituista elementeistä. Se pohjautuu kahdenkeskiseen ohjauskeskusteluun, jossa on tärkeää ajan ja huomion antaminen ohjattavalle, hänen kuulluksi ja nähdyksi tuleminen sekä kiireettömyys. Dialogisuuden avulla kumpikin osapuoli voi olla tilanteessa omana itsenään. Omaohjaajan työotteessa on erityisen tärkeää toimijuuden ja osallisuuden tukeminen ohjattavan arjessa sekä ohjattavan vahvuuksien tukeminen. Omaohjaajan tulee muistaa ajatus riittävän hyvästä ohjauksesta ja hyväksyä oma rajallisuus ja mahdolliset epäonnistumiset.

4 TYÖLLISYYDEN KUNTAKOKEILU JA TYÖTTÖ- MYYSETUUDELLA OPIKELU

Tässä kappaleessa kerron mistä työllisyyden kuntakokeilussa on kyse ja ketkä työttömät työnhakijat kuuluvat sen piiriin. Lisäksi kerron eri mahdollisuuksista opiskella työttömyysetuudella ja kuinka työtön työnhakija voi hakeutua opiskelemaan työttömyysetuudella. Näiden lisäksi kerron eri lähteisiin perustuen opiskelun haasteista ja oppimisen vaikeuksista.

4.1 Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilu

Työllisyyden kuntakokeilu on luotu vahvistamaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä. Työllisyyden kuntakokeilut käynnistyivät 1.3.2021 ja päättyivät 31.12.2024. Kokeiluihin ohjataan kokeilualueilla ne työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Myös kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä kaikki maahanmuuttajat ja vieraskieliset kuuluvat tähän joukkoon. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b.)

Työllisyyden kuntakokeilussa osa työttömistä työnhakijoista siirtyy oman kotikuntansa työllisyyspalveluiden asiakkaiksi ja heidän työllisyyspalveluistaan vastaa kotikunta. Pirkanmaalta on mukana 22 kuntaa, muun muassa Sastamala, ja ne muodostavat yhdessä oman kokeilualueen. (Tampere 2022.) Työllisyyden kuntakokeilussa Sastamalan kaupungin Työllisyyspalvelut vastaa kokeilulain mukaisesti siirtävistä TE-palveluista sekä Sastamalan että Punkalaitumen kokeilun kohderyhmän asiakkaille (Sastamala 2022).

Työllisyyden kuntakokeilujen tavoitteena on aiempaa tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista sekä tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kuntakokeilun asiakkaille luodaan uusia ja vaikuttavia palveluja yhteistyössä laajan kumppanuusverkoston kanssa. (Tampere 2022.)

Pirkanmaalla työllisyyden kuntakokeilussa saa työllistymistä tukevaa palvelua sekä työttömälle työnhakijalle nimetyn OMA-valmentajan. OMA-valmentajalta työtön työnhakija saa yksilöllistä ohjausta. OMA-valmentaja tukee työnhaussa ja neuvoo työttömyyteen liittyvissä viranomaisasioissa. OMA-valmentaja kartoittaa työttömän työnhakijan tilanteen ja suunnittelee hä-

nen kanssaan tavoitteisiinsa sopivan, yksilöllisen polun kohti työtä, koulutusta tai muita palveluja. OMA-valmentaja ohjaa hänet palveluihin ja seuraa hänen tilanteensa edistymistä. Tavoitteena OMA-valmentajamallissa on tarjota yksilöllistä ja sujuvaa palvelua. (Tampere 2022.)

Valtioneuvoston arviointitutkimuksen ensimmäisessä väliraportissa tammikuussa 2022 kuvataan työllisyyden kuntakokeilun käynnistymistä viiden esimerkkialueen, muun muassa Pirkanmaan, kokemusten ja kuntatason tilastojen valossa. Väliraportin mukaan erityisesti osaamisen kehittämisen alueella työllisyyden kuntakokeilu ja oppilaitokset ovat kehittäneet uusia hakijalähtöisempiä matalan kynnyksen toimintatapoja. Kokemukset ovat olleet hyviä ja lähtökohtana on ollut kehittäminen kolmikantaisesti oppilaitosten, elinkeinoelämän ja työllisyyskokeilun välillä. Alueella on laajasti hyödynnetty samaa OKM:n jatkuvan oppimisen rahoitusta, kuin Saksyissäkin. (Valtioneuvosto 2022b, 16.)

Oppilaitokset ovat kehittäneet niin ammatillisia sisältöjä, kuin kehittäneet myös koulutusta perustaitoihin, kuten oppimaan oppimiseen, työelämätaitoihin, työkykyyn liittyviin asioihin ja yrittäjyyteen. Väliraportti kertoo myös, että yhteistyö työllisyyskokeilun kanssa on virittänyt oppilaitoksia kehittämään omia koulutussisältöjään ja toteuttamistapojaan sekä koulutukseen ohjaamismekanismia. (Valtioneuvosto 2022b, 16.) Saksyissä on esimerkiksi kehitetty Uusia metallin osaajia Sastamalaan-työvoimakoulutus yhdessä elinkeinoelämän kanssa, Kohti ammatillista koulutusta-työvoimakoulutus ja luotu omaohjaajan työnkuva.

Väliraportti kertoo myös, että edellisessä kokeilussa kehitetty OMA-valmentaja-konsepti tulkittiin yksilöllisenä vastuuna asiakkaasta, nähdään nyt sen sijaan OMA-valmentajan rooli vielä selvemmin osana kokeilun ekosysteemiä, jossa OMA-valmentaja hyödyntää ekosysteemiä ”osaajayhteisönä”. (Valtioneuvosto 2022b, 17.) Saksyissä tämä näkyy työllisyyden kuntakokeilun OMA-valmentajan ja Saksyn omaohjaajan välisenä vahvana yhteistyönä.

Yhteenvetona väliraportti kertoo, että palvelukokonaisuudessa korostuu nyt aiempaa enemmän osaamisen kehittäminen eli näkökulma on siirtynyt työllistävyyden kehittämisen suuntaan (Valtioneuvosto 2022b, 18–19). Tähän vastaa nimenomaan myös Saksyissä käytössä oleva Ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti-työvoimakoulutusmalli, jolla henkilö voi helposti täydentää aiempaa osaamistaan esimerkiksi suorittamalla tutkinnon osan tai osia.

Tällä hetkellä Saksyn omaohjaajien työsopimukset päättyvät 31.12.2022 ja jatkosta tehdään oppilaitoskohtaisia päätöksiä. Sastamalan oppilaitokset jatkavat omaohjaajan palvelua vielä kevään 2023, mutta sen jälkeisestä ajasta ei ole vielä keskustelua käyty. Pirkanmaan TE-toimiston

kanssa on sovittu jatkettavan yhteistyötä Kohti ammatillista koulutusta-työvoimakoulutusten merkeissä keväällä 2023. Olen saanut usealta opettajalta palautetta, että omaohjaajan palvelu on ollut hyödyllistä ja sen toivotaan jatkuvan, ainakin jossain muodossa. Todennäköisesti omaohjaajan palvelut muokkaantuvat Sastamalan oppilaitoksissa kevään 2023 aikana, mutta tästä on keskustelut yhä käynnissä. Toivon tämän opinnäytetyön tuovan omaohjaajan työhön uutta näkökulmaa ja kehitysehdotukseni tuottavat tulosta.

4.2 Työvoimakoulutus ja ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti

Työvoimakoulutus on työ- ja elinkeinopalveluiden hankkimaa koulutusta, joka suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä kouluttajien kanssa. Työvoimakoulutuksen tarkoituksena on tarjota ammatillisia valmiuksia ja työllistymistä edistävää koulutusta. Työvoimakoulutus voi olla perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkintotavoitteista, tutkinnon osia, jatko- tai täydennyskoulutusta, yrittäjäkoulutusta tai kotoutumiskoulutusta. TE-toimiston tarjoama työvoimakoulutus suunnataan aloille, joilla on suurin tarve työntekijöistä. Työvoimakoulutus on työttömälle maksutonta eikä työvoimakoulutuksessa opiskelevan tarvitse maksaa osallistumis- ja tutkintomaksuja. Työvoimakoulutuksen aikana työtön työnhakija saa samaa etuutta, kuin työttömänäkin ja mikäli työvoimakoulutus on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, voi saada työttömyysetuuden korotettuna. Korotusosan maksamisesta päättää työttömyysetuuden maksaja eli työttömyyskassa tai Kela. Korvaukseksi työvoimakoulutuksesta aiheutuvista kuluista, käytännössä ruoka- ja matkakulut, voi saada kulukorvausta osallistuspäiviltä. (Suomi.fi 2022b.)

Haussa olevat työvoimakoulutuksen löytyvät TE-palveluiden verkkosivuilta ja työvoimakoulutukseen hakeudutaan tunnistautumalla verkkoasioinnissa tai ”Hakemus työvoimakoulutukseen”-lomakkeella. Työvoimakoulutukseen valitaan ensisijaisesti 20 vuotta täyttäneitä työttömiä tai henkilöitä, joiden työt ovat loppumassa. Valinnassa huomioidaan muun muassa, että hakijalla on koulustarve, hän soveltuu koulutuslalle ja sen tavoitteena olevaan työhön, kiinnostus ja motivaatio opiskeluun, hakijan aikaisempi koulutus ja työkokemus sekä onko hakija mahdollista rajattua kohderyhmää. (Suomi.fi 2022b.)

Käytännössä hakija hakee ensin koulutukset.te-palvelut.fi-sivuston kautta työvoimakoulutukseen ja TE-toimisto päättää alustavasti onko hakija oikeutettu työvoimakoulutukseen. Tämän jälkeen tulee tieto hakijasta Saskyn koulutuskoordinaattorille, jonka kautta tieto kulkee omaoh-

jaajalle. Omaohjaaja ottaa yhteyttä opinto-ohjaajaan ja he yhdessä kontaktoivat hakijan ja haastattelevat hakijan, ohjaavat häntä tekemään oppilaitoksen jatkuvan haun lomakkeen ja ohjaavat mahdollisiin soveltuvuus- tai kielikokeisiin. Opinto-ohjaaja tekee tässä vaiheessa valintaesityksen rehtorille ja mikäli Sasky on valmis ottamaan hakijan opiskelijaksi, lähetetään TE-toimistoon koulutus suunnitelma ja osoitetaan sitoumus ottaa hakija opiskelijaksi Saskyyn. Tämän jälkeen TE-toimisto tekee päätöksen työvoimakoulutukseen valinnasta ja tieto tulee Saskyyn. Seuraavaksi opintosuhteeri syöttää opiskelijan tiedot opiskelijarekisteriin ja opiskelija voi aloittaa opinnot sopimuksen mukaisesti. Aloituspäivänä omaohjaaja tekee aloittamisilmoituksen TE-toimistoon, mikäli opiskelija on todistetusti aloittanut opinnot eli on tullut aloituspäivänä paikalle. Tämän jälkeen omaohjaaja pitää aktiivisesti yhteyttä opiskelijaan ja seuraa hänen opintojensa etenemistä sekä poissaolojaan.

Työ- ja elinkeinoministeriön 5.4.2022 julkaiseman ammittibarometrin mukaan työvoimapula ammattien määrä on noussut korona-aikaa edeltäneelle tasolle, sote-alan ammatit ovat yhä listan kärjessä, ja pula on suurta koko maassa. Uusina työvoimapulasta kärsivien joukkoon ovat nousseet ravintola- ja rakennusalojen ammatit. Vuodesta 2021 ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden tilanne on muuttunut selvästi ja ammatin työntekijöistä on pulaa ympäri Suomea, usealla alueella pula on määritelty jopa suureksi. Myös rakennusalan työnjohtajista on joillakin alueilla Suomessa ollut pulaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a.)

SAK:n mukaan konkreettisena toimenä voisi olla työvoimakoulutuksen lisääminen. Yritysten mukaan työvoiman saatavuuden ongelmana ovat puutteet työkokemuksessa ja osaamisessa. SAK:n johtajan Saana Siekkisen mukaan ratkaisu voisi olla työnantajien kanssa yhteistyössä järjestettävät lyhytkestoiset täsmäkoulutukset. SAK ehdottaakin, että työttömyysturvaa uudistettaisiin niin, että se kannustaa entistä paremmin pienituloisia kouluttautumaan. (STT 2022.)

4.3 Omaehtoinen opiskelu

TE-toimiston ja työllisyyden kuntakokeilun asiakkaalla voi olla mahdollisuus saada työttömyysetuutta päätoimista opiskelua varten. Omaehtoinen koulutus tarkoittaa koulutusta, jonka tuottaa ja jonka opiskelijavalinnasta päättää oppilaitos. Työttömyyskassa tai Kela maksaa opintojen ajalta työttömyysetuutta TE-toimistolta tai kuntakokeilulta saatavan lausunnon perusteella eli henkilön pitää olla työnhakijana ja hänellä pitää olla oikeus työttömyysetuuteen. TE-toimisto tai kuntakokeilu arvioi työnhakijan koulutustarpeen ja suunniteltujen opintojen työllistävyysvaikutuksen. Opintoja tuetaan vain, jos opintojen arvioidaan parantavan merkittävästi

työnhakijan työllistymismahdollisuuksia ja olevan paras tapa edistää työllistymistä. (Suomi.fi 2022a.)

Tukea saavan opiskelijan pitää ilmoittaa opintojen edistymisestä työllistymissuunnitelman mukaisesti TE-toimistoon tai kuntakokeiluun. Mikäli opiskelija ei tee tätä, eikä TE-toimisto tai kuntakokeilu ja etuuden maksaja saa tarvitsemiaan tietoja, oikeus työttömyysetuuteen voi päättyä ja maksettua etuutta voidaan periä takaisin. Tukemisen keskeyttäminen edellyttää pätevää syytä, kuten työhön meno, sairaus tai perhevapaa. (Suomi.fi 2022a.)

Jotta henkilö saa työttömyysetuutta omaehtoiseen opiskeluun, tulee hänen olla työtön työnhakija TE-toimistossa tai kuntakokeilussa, oikeus työttömyysetuuteen ja vähintään 25-vuotias. Lisäksi hänellä tulee olla TE-toimiston tai kuntakokeilun toteama koulutustarve ja opintojen arvioidaan olevan paras tapa edistää työllistymistä. Opinnoista tulee sopia TE-toimiston tai kuntakokeilun kanssa laadittavassa työllistymissuunnitelmassa ennen opintojen aloittamista. Opintojen tulee olla päätoimisia eli tutkintoon johtavia tai laajuudeltaan keskimäärin vähintään 5 opintopistettä tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohden tai 25 tuntia viikossa. (Suomi.fi 2022a.)

Käytännössä opiskelija hakee Saskyyn esimerkiksi jatkuvan haun kautta ja mikäli hänet valitaan koulutukseen, tekee oppilaitos päätöksen opiskelupaikasta. Oppilaitos täyttää myös koulutuspalvelun tuottajan selvityksen suunnitelluista opinnoista toimitettavaksi TE-toimistoon tai kuntakokeiluun. Tämän jälkeen TE-toimisto tekee ratkaisun siitä myöntääkö hakijalle oikeuden opiskella työttömyysetuudella. Tämän päätöksen saatuaan voi hakija ottaa myönnetyn opiskelupaikan vastaan ja aloittaa opintonsa Saskyn oppilaitoksessa.

4.4 Opiskelu ja sen haasteet

Kun henkilö lähtee opiskelemaan työttömyysetuudella, edessä voi olla monia uusia asioita. Hänen edellisistä opinnoistaan voi olla kauan tai ne eivät ole sujuneet ja ovat jääneet kesken. Hän ei ehkä ole ikinä opiskellut peruskoulun jälkeen, vaan on mennyt suoraan töihin. Toisaalta hänellä saattaa olla tarvetta päivittää osaamistaan esimerkiksi jollain tietyllä tutkinnon osalla ja parantaa näin omaa työllistymistään. Taustoja on yhtä monta, kuin on työttömyysetuudella opiskeleviakin. Toisilla opinnot sujuvat hyvin ja itsenäisesti, toiset tarvitsevat tukea enemmän. Tietotekniikka voi olla hänelle vierasta, työelämäjaksot pelottavat, paikalle saapuminen ajallaan voi olla vaikeaa, viranomaisasiat ovat hankalia tai hänellä voi olla ongelmia oppimisen tai

tarkkaavuuden kanssa. Myös mielenterveyden haasteet saattavat vaikeuttaa opintojen edistymistä.

Oppimisvaikeudet ovat yleisiä ja koskettavat opiskelijoita kaikilla koulutusasteilla, yleisimpiä ne ovat ammatillisissa opinnoissa. Oppimisen erityisvaikeuksista puhutaan silloin, kun vaikeudet ovat suuria henkilön lahjakkuuteen ja koulutustaustaan nähden, eikä niiden taustalla ole muita sairauksia eivätkä vaikeudet selity koulutuksen puutteella. Näitä voivat olla lukivaikeus, matematiikan vaikeus tai kielellinen vaikeus. Mikäli oppimisvaikeus koskettaa vain yhtä oppimisen aluetta, on kyseessä kapea-alainen oppimisvaikeus. Joskus oppimisen vaikeuksien taustalla voi olla esimerkiksi jokin neurologinen sairaus tai vaurio. Myös mielenterveydelliset syyt voivat vaikeuttaa oppimista. Huomattavien tarkkaavuudensäätelyn vaikeuksien yhteydessä ilmenee myös usein oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeuksilla voi olla monenlaisia seurauksia, usein koulutuspolut jäävät lyhyemmiksi ja työllistyminen voi olla vaikeampaa. Oppimisvaikeudet eivät ole este oppimiselle, mutta vaativat ajoittain enemmän ponnistelua ja huomion kiinnittämistä oppimiseen. (Korkeamäki & Nukari 2014, 6–7.)

Niilo Mäki Instituutin tutkimus ”Oppimisvaikeuksien pysyvyys ja niiden yhteys aikuisuuden elämäntapaan: ennaltaehkäisevät ja suojaavat tekijät” kertoo myös, että lapsena oppimisvaikeusdiagnoosin saaneet olivat verrokkeja matalammin kouluttautuneita. Myös lapsuudenaikaiset tarkkaavuuden pulmat ja yleinen kykytasoryhmä olivat merkitsevästi yhteydessä siihen, oliko tutkittavalla peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Tutkimuksen alustavat tulokset viittasivat siihen, että oppimisvaikeustaustaiset aikuiset olivat keskimäärin verrokkejaan matalammin koulutettuja ja heitä useammin ja pidempään työttömänä. (Kela 2013, 2014–2016.)

Opiskelijan erilaisuus eli oppimisvaikeudet, toimintakyvyn rajoitukset ja kuuluminen vähemmistöihin, voi myös lisätä haasteita kouluttautumisessa ja oman paikan löytämisessä, mutta se voidaan nähdä myös vahvuutena ja voimavarana. Opiskelun tulee olla saavutettavaa eli opiskeluympäristön tulee mahdollistaa kaikkien opiskelijoiden oppiminen ja kouluttautuminen. Ymmärrys, kannustus ja rohkaisu ovat keinoja edistää yhdenvertaisuutta. Opiskelijoiden tulee myös olla tietoisia saatavilla olevista tukipalveluista, jolloin tämä edistää opiskelijan osallisuutta. (Korkeamäki & Nukari 2014, 21–22.)

Nuorten ja aikuisten oppimisvaikeuksien tuessa ja ohjauksessa painotetaan opiskelutaitojen oppimista ja ohjaamista. Tutkimuksissa korostetaan nuorilla ja aikuisilla itsetuntemuksen, sinnik-

kyuden, motivaation ja sosiaalisen tuen tärkeyttä. Oppimisvaikeuksiin voi liittyä kielteinen käsitys itsestä oppijana sekä oppimistilanteisiin liittyviä pelkoja. Oppimistyyliin tutustuminen voi lisätä itsetuntemusta ja hyvällä palautteella on välitön ja korjaava vaikutus. Yleisesti ottaen oppimisvaikeuksista kärsivälle tulisi antaa enemmän myönteistä palautetta kuin kielteistä. Niemenomaan aikuiselle, jonka edellisistä opinnoista on pitkä aika, tuen tarve kohdistuu opintojen suunnitteluun, opiskelutaitoihin ja monesti erityisesti kirjoittamiseen. (Korkeamäki & Nukari 2014, 13.)

Tutkimusten mukaan henkilöt, jotka pärjäävät oppimisvaikeuksiensa kanssa hyvin, ovat usein myös hyvin motivoituneita. Oman kiinnostuksen kohteen löytäminen auttaa kehittämään siihen liittyviä tietoja ja taitoja. Motivoitunut opiskelija kokee itse pystyvänsä vastaamaan oppimisen haasteisiin. On myös tärkeää asettaa omia tavoitteita oppimiselle ja opiskelulle. Valitettavasti heikommin suoriutuvien opiskelijoiden on vaikeampi ylläpitää motivaatiotaan, samoin jos opiskelu tuntuu työläältä. Motivaation puute onkin yksi keskeinen opintojen keskeyttämiseen vaikuttava tekijä. Opintojen alkuvaiheeseen panostaminen, ATTO-aineiden (=ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat, nykyisin YTO-opinnot eli yhteiset tutkinnon osat) integrointi ja laajennettu työssäoppiminen ovat hyväksi havaittuja keinoja ehkäistä keskeyttämistä ammatillisessa koulutuksessa. (Korkeamäki & Nukari 2014, 23–24.)

Opiskelijalle oppimisympäristön kokemukset yhteenkuuluvuudesta, pätevydestä, itsenäisyydestä ja merkityksellisyydestä ovat ratkaisevan tärkeitä opiskelumotivaation ja opintoihin kiinnittymisen kannalta. Opiskelijaa arvostava, kuunteleva ja mukaan ottava oppimisympäristö sitouttaa opintoihin. Myös kokemus pätevydestä on tarpeellista eli opiskelija kokee osaavansa vaadittavia asioita ja saa osaamisestaan myönteistä ja välitöntä palautetta sekä oppii uutta. (Friman, Määttä & Salmi 2013, 21.)

Elämään sisältyy paljon muutakin kuin koulumaailma: perhetilanne, vapaa-aika, työ ja opiskelu muualla, lepo tai sen puute. Näin ollen tulisi huomioida opiskelijan elämäntilanne, ajankäytön hallinta sekä realistiset tavoitteet. Oppilaitoksen henkilökunnalla tulisikin olla riittävästi aikaa selvittää opiskelijan elämäntilanne, myös ajankäytön suunnittelussa auttaminen antaa opiskelijalle mahdollisuuden keskittyä huolehtimisen sijaan asia kerrallaan etenemiseen. Tarvittaessa saattaa olla hyväksi pohtia opiskelijan kokonaistilannetta ja tavoitteita sekä tarkistaa opintosuunnitelmaa, tutkinnon suorittamisaikaa voi näin ollen tarvittaessa pidentää. (Friman, Määttä & Salmi 2013, 30–31.)

Toki joskus opintojen keskeyttäminen voi olla myös positiivinen ratkaisu, etenkin jos siihen on oikeat syyt ja se on ”hallittua”. Tällöin on tärkeää keskustella opiskelijan kanssa hänen motiiveistaan ja pyrkiä yhdessä luomaan jatkosuunnitelma. (Friman, Määttä & Salmi 2013, 37.)

Oppiminen ja tiedonkäsittely ovat monisyisiä prosesseja, joihin vaikuttavat useat eri tekijät. Ihminen voi hyödyntää omia tiedonkäsittelyn toimintojaan parhaalla mahdollisella tavalla silloin, kun hän on virkeä ja psyykkisesti ja fyysisesti hyvässä kunnossa. Mielenterveyden ja fyysisen terveyden lisäksi myös uni, lääkkeet ja erilaiset päihteet vaikuttavat ihmisen tiedonkäsittelyyn. Moniin mielenterveyden ongelmiin liittyy muutoksia tiedonkäsittelyssä ja oppimisessa. Poikkeavien tiedonkäsittelytaitojen eli oppimisvaikeuksien yhteydessä voi esiintyä myös mielenterveyden ongelmia. Toisaalta tiedonkäsittelyn vaikeuksiin liittyvät mielenterveysongelmat ovat usein myös reaktiota vaikeuksien mukanaan tuomiin elämäntilanteisiin ja kokemuksiin tai jopa yhdistelmiä näistä molemmista. (Mielenterveystalo 2022.)

Opiskelijan on hyvä ottaa esiin oppimisvaikeudet ja muut opiskeluun liittyvät haasteet jo opintoihin hakeutuessa, jotta ne voidaan ottaa huomioon opintoja suunniteltaessa ja oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea määriteltäessä. Laki ammatillisesta koulutuksesta kertoo näistä opiskelijan oikeuksista tukeen.

Jotta muun muassa opiskelijan oppimisen haasteisiin voidaan vastata, tulee koulutuksen aloitavalle opiskelijalle laatia henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittymistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. Koulutuksen järjestäjä vastaa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä yhdessä opiskelijan kanssa. (Finlex 2017.)

Opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen sekä tukee opiskelijoiden kehitystä hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta. (Finlex 2017.)

Työttömyysetuudella opiskelevalla voi siis olla monenlaisia haasteita, joissa omaohjaaja pystyy olemaan apuna ja tukena. Omaohjaaja pystyy olemaan ensimmäinen matalan kynnyksen kontakti, kun työttömyysetuudella opiskeleva pohtii omaa oppimistaan, jaksamistaan tai mahdollista opintojen keskeyttämistä. Omaohjaaja voi joko auttaa ja tukea itse tai ohjata opiskelijan

muun tuen tai avun piiriin, kuten kuraattorille tai psykologille. Ihanteellisinta olisi, jos omaohjaaja pystyy luomaan luottamuksellisen suhteen opiskelijaan, jolloin opiskelija pystyy lähestymään omaohjaaja kaikissa opintoihinsa liittyvissä asioissaan ja saamaan omaohjaajan tukea ajoissa.

5 TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMISTYÖ

Tässä kappaleessa kerron tutkimuksellisesta kehittämistyöstä eri lähteisiin tukeutuen ja mihin tutkimusmenetelmiin päädyin tämän opinnäytetyön kohdalla. Kerron myös, kuinka analysoin keräämääni aineistoa.

Työelämän tutkimusta luonnehtii ammatillisuus eli tutkitaan asioita, jotka luontevasti kuuluvat omaan ammatti- ja toimialaan. Tutkimuskohteina ovat nimenomaan työelämän käytännöt, jotka parhailtaan kaipaavat kehittämistä, muuttamista, ylläpitämistä tai peräti uusien käytäntöjen luomista. Työelämän tutkimuksen tavoite on teorian, kokemuksen ja ammattikäytäntöjen yhdistäminen. (Vilkkä 2021, 18.)

Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009) kertovat, että tutkimuksellinen kehittäminen voi saada alkunsa erilaisista lähtökohdista, kuten organisaation kehittämistarpeista tai halusta saada aikaan muutoksia. Siihen kuuluu yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja muun muassa uusien ideoiden tai käytäntöjen toteuttamista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 19.) Tässä opinnäytetyössä lähdetään nimenomaan kehittämään omaohjaajan työelämän käytäntöjä siten, että saadaan aikaan konkreettinen muutos omaohjaajan työnkuvaan ja syvennetään hänen ammattitaitoaan ohjaustyössä.

Niin Vilkkä (2021) kuin Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009) korostavat tutkimuksen eettisyyttä. Kehittämistyön tavoitteiden tulee olla korkean moraalin mukaisia eli työ tulee tehdä rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti. Tutkimusetiikka kulkee mukana koko prosessin eri vaiheissa. Erityisen tärkeää on tiedostaa oikeudelliset kysymykset, varmistaa tiedon luottamuksellisuus, tutkijan tulee myös kunnioittaa toisten tutkijoiden työtä ja saavutuksia eli muistaa asianmukaiset lähdeviittaukset sekä esittämällä omat ja toisten tutkijoiden tulokset oikeassa valossa. Myös tutkimusaineiston säilyttäminen ja tutkittavien henkilöiden suostumus ovat äärimmäisen tärkeitä asioita tutkimuksellisessa kehittämistyössä.

Eettisyys tarkoittaa sitä, että tutkija noudattaa eettisiä periaatteita koko ajan tutkimusta tehdessään. Tutkimuksessa käytettävien menetelmien ja analyysitapojen tulee täyttää se kriteeri, että ne voisivat toimia minkä tahansa hyvin tehdyn tutkimuksen ohjenuorina. Tutkimuksen pyrkimyksenä on myös saada aikaan hyviä asioita kohteena oleville ihmisille, eikä tutkimus saa vaarantaa heidän elämänsä kulkua. (Puusa & Juuti 2020, 175.)

Omassa opinnäytetyössäni eettisyys näkyy muun muassa siten, että olen varmistanut tilaajalta, että en tarvitse erillistä tutkimuslupaa henkilökunnan haastatteluja varten. Ulkopuolisen haastateltavan olen asianmukaisesti informoinut tutkimuksesta ja henkilötietojen käsittelystä sekä ottanut vastaan hänen suostumuksensa haastatteluun asianmukaisin keinoin. Henkilöstön haastatteluaineisto on tallennettu siten, että henkilöä ei voi tunnistaa, ainoastaan hänen ammattinsa tulee esille. Kaikki aineisto on hävitetty tiedostoista ja tulosteet toimitettu tuhottaviksi siinä vaiheessa, kun työ on valmistunut.

Opiskelijoiden palautekyselyn yhteydessä heitä on tiedotettu siitä, että palautekyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja, että palautekyselyn vastauksia tarkastellaan vain tämän opinnäytetyön yhteydessä. Heiltä on myös pyydetty palautekyselyn alussa suostumus vastausten hyödyntämisestä tässä yhteydessä.

Lisäksi olen koko ajan pitänyt mielessäni, että pyrin tekemään tämän opinnäytetyön omaohjaajan asiakkaiden asemaa parantamaan, en ainoastaan omaohjaajan näkökulmasta. Haastateltavat on valittu sillä perusteella, että he ovat oman alansa ammattilaisia sekä toimivat joko omaohjaajina tai läheisessä yhteistyössä omaohjaajan kanssa. Opiskelijat, joille lähetettiin palautekyselyn linkki, valikoituivat luonnollisesti sen mukaan, että he ovat opiskelemassa työttömyysetuudella ja näin ollen ovat omaohjaajan asiakkaita.

5.1 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus soveltuu hyvin kehittämistyön lähestymistavaksi, kun tehtävänä on tuottaa kehittämisehdotuksia ja -ideoita. Tutkimuksen kohde voi olla esimerkiksi yritys tai sen osa, yrityksen tuote, palvelu, toiminta tai prosessi. Tapaustutkimus vastaa usein kysymyksiin ”miten?” ja ”miksi?”. Kehittämistyössä on tarkoituksena tuottaa uutta tietoa kehittämisen tueksi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 52–53.)

Tässä opinnäytetyössä pyrin kehittämään parannuksia olemassa olevaan omaohjaajamalliin Saskyn Sastamalan oppilaitoksissa. Pyrin saamaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten työttömyysetuudella opiskeleva kiinnitetään opintoihinsa? Miten opiskelija siirtyy sujuvasti työelämäjaksoille? Miten estetään opintojen keskeytyminen? Miten tuetaan opiskelijan jaksamista? Miten taataan opiskelijan sujuva siirtyminen työelämään opintojen päättyessä? Miten vahvistaa omaohjaajan ammattitaitoa kohdata opiskelija aidosti ja häntä vahvistaen?

Opinnäytetyön tavoitteena on ymmärtää kehittämisen kohdetta eli omaohjaajamallia sekä tuottaa uusia kehittämisehdotuksia, tapaustudkimus soveltuu Ojasalon, Moilasan ja Ritalahden (2009) mukaan hyvin juuri tällaisen kehittämistyön lähestymistavaksi. Heidän mukaansa tutkimuksen kohde valitaan työelämän kehittämistyössä aina käytännön tarpeen ja kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden ohjaamana. Sitä on mahdollista toteuttaa myös kahden tai useamman tapauksen vertailuna. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 53.) Tässä opinnäytetyössä tutustun myös Kainuun ammattiopiston (KAO) vastaavaan jalkautuvan ohjauksen malliin.

5.2 Tutkimusmenetelmät ja niiden valinta

Tutkimusmenetelmät jaetaan määrällisiin eli kvantitatiivisiin ja laadullisiin eli kvalitatiivisiin menetelmiin (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 104). Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvaavat, että laadullinen tutkimus on käsitteenä eräänlainen sateenvarjo, jonka alla on useita hyvin erilaisia laadullisia tutkimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 13).

Puusa ja Juuti (2020) kertovat, että laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimuksessa tarkasteltavaa ilmiötä tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta eli ollaan kiinnostuneita tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja niistä merkityksistä, joita ihmiset tutkimuksen kohteena olevalle asialle antavat. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti pyritään tuottamaan rikasta ja yksityiskohtaista tietoa jostakin ilmiöstä ja tällaista tietoa pyritään hankkimaan ihmisiltä, jotka toimivat luonnollisissa ympäristöissään. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään aineiston hankinnassa tavanomaisesti haastatteluja, dokumenttiaineistoja, havainnointia tai niiden yhdistelmiä. Laadullinen tutkimus ei pyri löytämään luotettavaa tietoa siitä, missä määrin tai kuinka usein jokin ilmiö esiintyy, sen sijaan pyritään saamaan esille erilaisia näkökulmia, joista aiheita voi tarkastella. (Puusa & Juuti 2020, 9–14.)

Lähden tutkimaan omaohjaajamallin kehittämistä laadullisin menetelmin eli haastatteluiden kautta. Haastattelun Saskyn eri oppilaitosten omaohjaajia ja Saskyn Sastamalan oppilaitosten opinto-ohjaajia. Haastattelukysymykset on rakennettu haastateltavan tehtävän mukaan hieman erilaisiksi. Haastattelut toteutetaan Teamsin välityksellä tai kasvokkain. Haastattelujen tavoitteena oli selvittää muun muassa kokemuksia omaohjaajamallista ja sen tarpeellisuutta, omaohjaajan ja opiskelijan välistä suhdetta, oppilaitoksen henkilökunnan ja omaohjaajan välistä yhteistyötä sekä opiskelijoiden tuen tarpeita. (ks. tarkemmin haastattelurungot liitteissä 1 ja 2).

Puusa ja Juuti (2020) määrittelevät, että teemahaastattelu lähtee siitä oletuksesta, että kaikkia yksilön kokemuksia, uskomuksia ja ajatusrakennelmia voidaan tutkia teemahaastattelumenetelmällä, joka korostaa tutkittavien elämismaailmaa ja subjektiivisia käsityksiä asioista eli oletetaan, että tutkittavat ovat läpikäyneet tai kokeneet tietyn asian tai prosessin. (Puusa & Juuti 2020, 112.)

Hirsjärvi ja Hurme (2009) kutsuvat teemahaastattelua puolistrukturoiduksi haastatteluksi, jossa kysymysten muoto on kaikille sama, mutta haastattelija voi vaihdella niiden järjestystä. Toisaalta kysymykset ovat samat, mutta vastauksia ei ole myöskään sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Haastattelija voi myös vaihdella kysymysten sanamuotoa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47.)

Teemahaastattelu valikoitui tutkimusmenetelmäksi luontevasti tässä yhteydessä, koska haastateltavilla henkilökunnan edustajilla on omaa kokemusta omaohjaajana toimimisesta tai omaohjaajan kanssa työskentelystä. Teemahaastattelu mahdollisti myös sen, että voin käyttää samoja kysymyksiä kaikkien kanssa ja haastateltava sai mahdollisuuden vastata omin sanoin ja kuvailla omia kokemuksiaan aiheesta.

Sain käsiini Kainuun ammattiopiston (KAO) projektipäällikön ja jalkautuvan ohjaajan, Satu Moilasen, opinnäytetyön (YAMK) tältä vuodelta liittyen heidän jalkautuvan ohjaajan malliin juuri kun aloittelin omaa opinnäytetyötäni. KAO:n jalkautuvan ohjaajan malli oli hyvin samantapainen, kuin Saskyn omaohjaajamalli, joten lähestyin Moilasta ja esitin haastattelupyynnön hänelle. Sovimme Teams-haastattelun, jonka aikana keskustelimme heidän mallistaan ja millaiseksi se on muodostunut reilun vuoden aikana. Kohde sopi hyvin vertailun kohteeksi, koska KAO toimii pienten maaseutukuntien alueella ja sielläkin on pitkät välimatkat, esimerkiksi opiskelijoilla oppilaitokseen ja työssäoppimispaikkoihin. Sastamalan kaupunki on muodostunut pienten maaseutukuntien kuntaliitoksesta ja myös täällä on pitkiä välimatkoja kaupungin sisällä.

Lähestyin aihetta myös laatimalla lyhyen palautekyselyn omaohjaajan asiakkaille eli Saskyn Sastamalan oppilaitoksissa työttömyysetuudella opiskeleville opiskelijoille. Tavoitteena oli palautekyselyn avulla selvittää missä vaiheessa opiskelija on saanut omaohjaajan palveluita, autoitko saatu palvelu ja opiskelijan tyytyväisyys palveluun. Halusin myös tietää miksi opiskelija ei ole kokenut tarvetta omaohjaajan palveluille, mikäli ei ole niiden piiriin hakeutunut. Palautekyselyyn tuli sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Valitsin palautekyselyn

sen takia, että tavoitan sen avulla useamman opiskelijan ja se on heille helppo tapa antaa palautetta omaohjaajan palveluista. Halusin myös saada heidän kokemuksiaan verrattavaksi henkilökunnan ajatuksiin ja vahvistamaan omia ajatuksiani siitä mihin suuntaan haluan omaohjaajan työtä kehittää.

5.3 Aineiston analyysi

Teemahaastattelut kannattaa äänittää ja litteroida haastattelun jälkeen. Litterointi tarkoittaa nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista. Tässä vaiheessa on päätettävä, kirjoitetaanko teksti puhe- vai kirjakielen mukaiseksi. Aineiston hyödyntämistapa analyysi- ja raportointivaiheessa vaikuttaa tähän päätökseen. Jos haastattelijaa kiinnostavat vain esiin tulleet asiat, teksti voi olla yleis- tai kirjakielistä. Mikäli halutaan elävöittää raporttia tai luoda merkitystä sanoille ja sanavalinnoille, litteroidaan sanatarkasti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 110.)

Päädyin litteroimaan sanatarkasti, jättäen toistetut ja täytesanat pois, koska halusin nimenomaan elävöittää raporttiani. Lisäksi halusin tässä yhteydessä tehdä litteroinnin perusteellisesti, koska en ole aiemmin litteroinut mitään tekstiä. Litterointi on työlästä, mutta samalla aineistosta tuli jo poimittua haastatteluissa esiin nousseita samanlaisuuksia ja teemoja. Litteroidusta aineistosta on helpompaa tehdä systemaattinen analyysi, mikä parantaa myös työn tutkimuksellisuutta ja luotettavuutta. Aineisto tulee näin käytyä huolellisesti ja järjestelmällisesti läpi.

Lähdin analysoimaan henkilökunnan haastatteluaineistoa lukemalla sen useampaan kertaan ja tein marginaaleihin merkintöjä. Etsin samalla erilaisia teemoja ja samankaltaisuuksia haastattelujen välillä. Tämän jälkeen peilasin näitä teemoja omiin tutkimuskysymyksiini ja sen mukaan muodostin käsityksen siitä, miten omaohjaajan työnkuvaa voisi vahvistaa. (Liitteet 1 ja 2)

Kainuun ammattiopiston haastattelusta etsin samankaltaisuuksia Sastamalan oppilaitosten henkilökunnan haastatteluihin verrattuna sekä myös eroavaisuuksia, jotka saattaisivat olla hyviä lisäyksiä meidän omaohjaajamalliimme. Tämän haastattelun toteutin nimenomaan siksi, että saan muualla hyviksi koettuja käytäntöjä siirrettyä omaan työskentelyyni. (Liite 3)

Opiskelijoiden palautekyselyn analysoin myös laadullisesti, etsien samankaltaisia teemoja kuin henkilökunnan haastatteluista. Lisäksi halusin tietää millaisia omaohjaajan palveluita opiskelijat ovat käyttäneet, kokivatko he palvelun hyödylliseksi ja lisäksi halusin myös nähdä konkreettisesti eri alat, joilla työttömyysetuudella opiskelevia on. (Liite 4)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tämän kappaleen sisältö koostuu tutkimukseni tuloksista, aloitan henkilökunnan haastatteluiden tuloksista ja niistä saaduista vastauksista liittyen tutkimuskysymyksiini. Sen jälkeen käyn läpi Moilasan haastattelusta nousseet ajatukset ja kehitysideat meidän omaohjaajamallimme. Lopuksi kerron opiskelijoiden palautekyselystä nousseet ajatukset.

6.1 Sastamalan oppilaitosten henkilökunnan haastattelut

Haastattelin tätä opinnäytetyötä varten Saskyn muita omaohjaajia ja Sastamalan oppilaitosten opinto-ohjaajia. Omaohjaajien haastattelut, kolme kappaletta, toteutin Teamsin välityksellä ja heille kaikille esitin samat kysymykset. Kysymysjärjestys tarkentui ensimmäisen haastattelun jälkeen. Opinto-ohjaajien haastattelut, kaksi kappaletta, toteutin siten, että toisen tein kasvokkain ja toisen sähköpostitse. Heille esitin osittain samat kysymykset kuin omaohjaajille, mutta osan kysymyksistä muokkasin koskemaan nimenomaan opinto-ohjaajan näkökulmaa. (Liitteet 1 ja 2)

Eryteisesti omaohjaajien haastatteluissa nousi esiin opiskelijan kohtaaminen ja se, että omaohjaajan tulee olla aktiivinen osapuoli opiskelijan kohtaamisessa. Opiskelijaa ei jätetä yksin ja hänelle tarjotaan apua ja tukea, sen sijaan, että jättäisiin odottamaan opiskelijan yhteydenottoa. Omaohjaajien ja opinto-ohjaajien haastatteluissa nousi esiin myös, että opiskelijalle on hyvä heti alussa kertoa kuinka opinnot etenevät ja varmistaa, että kaikki osapuolet tietävät mitkä ovat opiskelijan tavoitteet ja suunnitelmat. Tässä yhteydessä omaohjaaja voisi olla mukana tekemässä HOKS:a, näin myös omaohjaaja on selvillä, miten opintojen tulisi edetä ja hänen on helpompi seurata opintojen edistymistä. Omaohjaajan toivotaan olevan myös arjen tukihenkilö heti opintojen alusta asti. Omaohjaaja olisi näin ollen henkilö, joka johdattelee opiskelijan kiinnostumään opintoihin antamalla riittävästi informaatiota siitä, miten opinnot lähtevät liikkeelle ja kuinka ne etenevät.

"Ja olla ehkä siinä alussa itse se alottava osapuoli, aktiivisempi --- tarjoon sitä tukea ja apua kuin odottaa, että kyl se sit kysyy jos ei oo tajunnu" (Omaohjaaja 1)

Myös yksi haastateltava nosti ryhmäytymisen tärkeyden opintojen alussa eli autetaan opiskelijaa löytämään oman paikkansa ryhmästä. Tarvittaessa opiskelijan mukana voi olla parina en-

simmäisenä päivänä varmistamassa, että hän pääsee kiinni opintoihin ja tutustuu muihin ihmisiin. Ryhmäytyminen saattaa olla haastavaa, etenkin jos henkilö aloittaa opinnot kesken vuoden ja tulee ryhmään ulkopuolisena.

"se ryhmäytyminen siinä on se tärkein pointti, et ekan päivän, pari päivää mä oon aika lailla siellä paikalla sit aina sen opiskelijan kanssa siellä oppimisympäristössä ja oon siinä ja seurailen ja oon mukana ja kattelen sitä, että miten ne asiat etenee ja et se pääsee opinnoista kii ja tutustuu ihmisiin --- eli ei tuu semmosta stressii siitä, että ei kuulu ryhmään" (Omaohjaaja 3)

Mahdollisiin oppimisvaikeuksiin on hyvä kiinnittää huomiota jo opintojen hakeutumisvaiheessa, jolloin jo haastattelun ja opintojen suunnittelun yhteydessä saattaa ilmetä hakijan historiasta mahdollisia vaikeuksia opiskelun suhteen. Hakuvaiheessa voidaan tehdä valmiiksi tukeen liittyviä suunnitelmia ja näin ottaa ne huomioon heti opintojen alkaessa. Tarvittaessa hakijan voi ohjata esimerkiksi kielitestiin, mikäli hänen kielitaidossaan huomataan puutteita.

"jos etukäteen on tiedossa sitte, että näitä haasteita on ja sitä tukea sitte on heti valmiina hänellä sitte ku hän sitä tarvitsee eli se tehään etukäteen ja ne näkyy siinä hoksauksessa jo sitte, että nää asiat myös otetaan huomioon" (Omaohjaaja 3)

"Hakuvaiheessa, jos tulee jatkuvan haun kautta, jo pyritään selvittämään haastattelussa hakijan opiskelumotivaatio ja soveltuvuus alalle (esim. terveydellisten kysymysten osalta)" (Opinto-ohjaaja 2)

Opintoihin kiinnittymiseen liittyen kysyin myös työttömyysetuudella opiskelevien haasteiden erilaisuudesta verrattuna muihin opiskelijoihin. Haastateltavat kokivat, että haasteet eivät varsinaisesti eroa, kaikissa opiskelijaryhmissä on henkilöitä, jotka tarvitsevat muita enemmän tukea ja toisilla opinnot etenevät sujuvasti. Toki heillä, jotka tarvitsevat enemmän tukea, tuen tarve saattaa olla vaativaa. Heillä saattaa olla aiemmista opinnoista kauan aikaa ja opiskelurutiinien löytäminen saattaa olla vaikeaa ja esimerkiksi pitkä työttömyysjakso on voinut vaikuttaa itsetuntoon negatiivisesti. Tuen tarve saattaa olla myös todella laajaa, yksi omaohjaaja koki työn olevan välillä jopa sosiaalityöntekijän työtä, käsittäen kaikki opiskelijan elämänalat, muun muassa muut tuet ja niiden hakemukset. Toki kaikki opiskelijat eivät ole edes valmiita ottamaan apua vastaan. Tärkeintä on huomioida opiskelija yksilöllisesti ja rakentaa tuki jokaisen tarpeen mukaan.

"No, on erilaista ja joku tarvii tosi paljon enemmän kaikissa asioissa, käytännössä muutaman asiakkaan kanssa on mennyt jo siihen, että lähes tulkoon, että ollaan sosiaalityöntekijän työtä tekee --- eli tarpeet on hyvin erilaisia, joku kaipaa sitä tosi paljon joka asiassa --- laaja-alaista tukea" (Omaohjaaja 3)

"työttömyysetuudella tuleva opiskelija, niin hänellä on ollut haastetta työllistymisen kanssa, mikä on vaikuttanut itsetuntoon, sitten hänellä voi olla oppimisen haasteita --- Siellähän voi olla ihan mitä tahansa, siellä voi olla mielenterveysongelmaa, päihdeongelmaa ja kaikki ne voi olla semmosia mitkä sitten aktivoituu, kun tullaan opiskelemaan ja painetta tulee taas lisää. (Opinto-ohjaaja 1)

Ammattiopinnoissa hyödynnetään todella paljon oikeita työelämän ympäristöjä eli opintoihin kuuluu työelämäjaksoja. Nämä saattavat olla joillekin uusi ja pelottava kokemus ja he tarvitsevat tukea niille siirryttäessä ja niiden aikana. Haastateltavien mukaan omaohjaaja voisi olla mukana etsimässä mahdollista työpaikkaa ja käydä opiskelijan kanssa tutustumassa paikkaan etukäteen. Myös työelämäjakson aikainen aktiivinen yhteydenpito koettiin tarpeelliseksi. Tässäkään yhteydessä ei pidä jäädä odottamaan opiskelijan yhteydenottoa, vaan omaohjaaja kysyy kuulumisia ja käy välillä mahdollisuuksien mukaan tapaamassa opiskelijaa. Tämä koettiin hyvänä tukena myös työantajaa kohtaan, näin voivat molemmat osapuolet tuoda ajatuksiaan esiin.

"ensinnä varmasti se ku haetaan sitä työssäoppimispaikkaa, siinä on olla hyvä mukana, rohkaista, ehkä yhdessä hakee ja miettiä niitä paikkoja -- Sama ku sitte ihan sinne työelämässä, ni voi soitella ja kysellä miten siellä menee, et taas kerran ei jätetä ihan, että oleteta, et silleen aika aktiivisesti ite kysellä" (Omaohjaaja 1)

Opintojen keskeytymisen ehkäisyssä omaohjaaja nähdään nimenomaan oppilaitoksen asiantuntijana. Omaohjaaja auttaa selvittämään asioita ja osaa ohjata opiskelijan oikean henkilön luo keskustelemaan asioista ja pystyy olemaan opiskelijan tukena näissä keskusteluissa. Omaohjaaja, ja yleisesti ohjauksellinen rooli oppilaitosmaailmassa, nähdään haastateltavien mukaan rinnalla kulkemisena sekä opettajien ja opinto-ohjaajien välimaastoon sijoittuvana tukihenkilönä, jonka tuki saattaa olla tärkeä, kun opiskelijan opinnot uhkaavat keskeytyä. Yhdessä vastauksessa tuli hienosti ilmi sekin, että ihminen on kokonaisvaltainen ja hänen yksityiselämänsä haasteet heijastuvat herkästi opiskeluun.

Omaohjaaja on parhaimmillaan henkilö, johon opiskelija voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä ja jolla on aikaa kuunnella opiskelijaa. Omaohjaajan ja opiskelijan välille syntyy toivottavasti luottamuksellinen suhde, jolloin opiskelijan ja omaohjaajan keskusteluissa saattaa tulla ilmi yksityiselämän haasteita, joihin omaohjaaja voi reagoida nopeasti ja auttaa siten, etteivät opinnot kuitenkaan keskeydy. Nopea reagointi opiskelijan ongelmiin on myös ratkaisevaa opintojen keskeytymistä ehkäistäessä.

"Mun mielestä omaohjaajan rooli on sikäli tai tosi tärkeä, mä nään siis koko tässä tämänhetkisen yhteiskunnan muutoksessa sen ohjauksellisen roolin jatkuvan kasvun --- on siinä ohjauksessa tukena ja kulkee sen opiskeluaikojen matkassa sen toisen rinnalla ja auttaa jos on jotakin ja vie sitä eteenpäin jotakin jos tulee jotakin ongelmakohtia ja että mä nään sen kyllä tosi tärkeänä" (Omaohjaaja 2)

"omaohjaajanhan on hyvin tärkeää, että osaa kuunnella --- eli kuunnella sitä opiskelijaa" (Omaohjaaja 3)

Haastattelujen mukaan paras tapa tukea opiskelijaa opintojen päättyessä on työnhaussa auttaminen ja kannustaminen. Omaohjaaja voi hyödyntää myös omia työelämän verkostojaan tässä yhteydessä. Opiskelijaa voi auttaa työhakemusten teossa ja valmentaa työhaastatteluun eli antaa työnhakuvalmennusta opiskelijalle. Yksi haastateltava käytti ilmaisuja ”toimia siltana” ja ”työelämään saattelu”, eli tuetaan opiskelijaa siirtymisessä työelämään. Haastateltavat pitivät myös tärkeänä sitä, että käydään loppukeskustelu ja mikäli hänellä ei ole työpaikkaa odottamassa, huolehditaan siitä, että opiskelijalla on jokin jatkosuunnitelma ja että hän ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi. Opiskelijaa kannattaa kannustaa työelämäjaksoilla luomaan yhteyksiä työpaikoille, koska usein hyvin menneen työelämäjakson jälkeen hänelle saatetaan tarjota työpaikkaa valmistumisen jälkeen.

"Työnhakuvalmennusta, kartoittaa ja rohkaista hakemaan työpaikkoja, myös kuinka tehdä itsensä ”näkyväksi” esim. viimeisellä työssäoppijaksoilla jotta sieltä aukeaisi esim. kesätyöpaikka tms." (Opinto-ohjaaja 2)

Kaikkien haastattelujen yhteydessä nousi vahvasti esiin se, että omaohjaajan tulee olla helposti lähestyttävä, palvelun tulee olla matalan kynnyksen palvelua, omaohjaaja kannustaa ja motivoi. Omaohjaaja on aina valmis auttamaan, selvittämään ja ratkaisemaan ongelmia, mikään asia ei ole liian pieni tai liian suuri esitettäväksi omaohjaajalle. Myös itsetunnon kohottaminen nousi esiin haastatteluissa ja ”ylös nostaminen” vaikeuksia kohdatessa.

"varmaanki just se, et vielä enemmän korostaa sitä, että tosi matalan kynnyksen palvelu --- oikeestaan kaikki mikä siellä oppilaitoksen arjessa on, niin olis matalan kynnyksen palvelu kaikkeen" (Omaohjaaja 1)

"sehän on sitä, että jatkuvaa kannustusta ja motivointiahan se on ja innostusta ja kehu, et muistaa kehua" (Omaohjaaja 3)

Haastattelujen yhteydessä nousi esiin, että henkilöstö ei tunne riittävän hyvin omaohjaajan työnkuvaa ja näin ollen ei ehkä osaa hyödyntää omaohjaajan palveluja riittävästi. Näin ollen moni tilanne, jossa omaohjaaja olisi voinut olla apuna, on saattanut jäädä omaohjaajalta huomaamatta. Eli tietoisuuden lisääminen omaohjaajan työnkuvasta, vahvistaa myös omaohjaajan ammattitaitoa, kun hän pääsee entistä laajemmin hyödyntämään omaa asiantuntijuuttaan työtömyysetuudella opiskelusta sekä myös ohjaustyössä. Kun henkilöstö oppii tuntemaan omaohjaajan ja tietää missä asioissa häntä voi hyödyntää, pystyy omaohjaaja olemaan enemmän läsnä opiskelija arjessa ja kohtaa mahdollisesti useampia tukea tarvitsevia opiskelijoita.

"en usko että tietävät ja siksi luulenkin etteivät osaa hyödyntää hänen ammattitaitoansa tarpeeksi" (Opinto-ohjaaja 3)

Omaohjaajat itse näkivät yhteistyön muun ohjaushenkilöstön ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa tuovan lisäarvoa opiskelijoiden tukemiseen. Omaohjaajien kuuluminen opiskeluhuolto-ryhmään vaihtelee oppilaitosten kesken, osa kuuluu ja osa ei. Kuitenkin sen nähdään olevan hyvä paikka tuoda esille opiskelijoiden asioita ja ongelmia sekä niitä voi pohtia ja ratkaista muiden kanssa moniammatillisesti. Tässä nähtiin ratkaisuksi se, että omaohjaaja voisi olla paikalla, mikäli olisi työttömyysetuudella opiskeleviin liittyviä asioita esillä. Näin omaohjaaja saisi työlleen tukea esimerkiksi kuraattorilta tai psykologilta ja omaohjaajan tuki opiskelijaa kohtaan vahvistuisi. Niissä tapauksissa, joissa omaohjaaja ei kuulu opiskelijahuoltoryhmään, työ koettiin jopa yksinäiseksi. Omaohjaaja ei saa näin ollen riittävästi tukea työlleen eikä koe kuuluvansa mihinkään ammatilliseen ryhmään.

"Mä en kuulu mihinkään ryhmään --- mä työskentelen yksin" (Omaohjaaja 3)

Halusin myös kartoittaa omaohjaajien ja opinto-ohjaajien mielipidettä omaohjaajamallin jatkuvuudesta. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että tarvetta tämän tyyppiselle ohjaukselle on, mutta siinä millaisessa muodossa toiminta voisi jatkua oli erilaisia ajatuksia ja mielipiteitä. Omaohjaaja nähtiin hyvänä linkkinä työllisyyspalveluiden ja oppilaitoksen välillä. Nähtiin myös tarvetta

laajentaa toimintaa yrityskentän suuntaan, koulutus suunnittelun puolelle. Vaihtoehtoiset muodot opiskella tulevat todennäköisesti kasvamaan, samoin ohjauksellisen tuen tarve. Toki asiaa tulee tarkastella myös tilastojen kautta, paljonko meillä on opiskelijoita työttömyysetuudella ja kuinka moni heistä valmistuu.

"No, kyllä mun mielestä --- Koska kyllä mää sen nään, tärkeänä niinku mää sulle sanoinkin, että tällöinen ohjauksellinen ote tässä kasvaa, koko ajan lisääntyy ja tarvetta tulee entistä enemmän" (Omaohjaaja 2)

6.2 Haastattelu Kainuun ammattiopiston jalkautuvan ohjauksen mallista

Kainuun ammattiopistossa (KAO 2022) on alkanut 1.2.2021 hanke nimeltään Jatkuva oppiminen ja kohdennettu ohjaus nostamassa työllisyysastetta Kainuussa. Hankkeessa luodaan kainuulainen jalkautuva jatkuvan oppimisen ja ohjauksen malli, joka tähtää ammatillisiin opintoihin. Hankkeen projektipäällikkö Satu Moilanen (2022) käsittelee opinnäytetyössään jalkautuvan ohjauksen mallin kehittämistä ja vakiinnuttamista Kainuussa. Hankkeessa on paljon samoja piirteitä, kuin Saskyn omaohjaajamallissa. Tähän liittyen lähestyin Moilasta ja pyysin häneltä haastattelun liittyen heidän jalkautuvan ohjaajan malliin. Haastattelu toteutettiin Teamsin välityksellä. (Liite 3)

Myös KAO:n jalkautuvat ohjaajat tekevät koulutusneuvontaa, kuten me Saskyn omaohjaajat. KAO:n jalkautuvat ohjaajat pitävät tärkeänä, että nämä koulutusneuvontakäynnit ovat kolmikantakeskusteluja työllisyyspalveluiden työllisyysohjaajan tai muun lähettävän tahon, kuten NUOTTI-valmentajan tai aikuissosiaalityöntekijän, kanssa. Tällöin tilanteen voi nähdä olevan niin sanotusti ”saattaen vaihtaen” ohjaavalta taholta oppilaitokseen päin. Myös yksi Saskyn omaohjaaja kertoo tapaavansa ensimmäisen kerran asiakkaan kolmikantaisesti. Tämä oli asia, jonka koin olevan harkitsemisen arvoinen. Näin välttyttäisiin asioiden monelle taholle tiedottamisesta jälkikäteen ja kaikki kolme taho eli asiakas, OMA-valmentaja ja omaohjaaja olisivat ajan tasalla jatkosuunnitelmasta.

Opintoihin kiinnittäminen nähdään myös KAO:ssa tärkeänä. Heillä on tapana ottaa yhteyttä opiskelijaan mahdollisimman pian opintojen alettua, eli myös heillä on periaate, että ei jäädä odottamaan opiskelijan yhteydenottoa, vaan jalkautuva ohjaaja on alussa aktiivinen osapuoli. Itse toivon, että pystyisin olemaan paikalla aina opiskelijan aloituspäivänä. Tämä toki voi olla vaikeaa, jos useampi opiskelija aloittaa samana päivänä, mutta ainakin jonkinlainen kontakti

olisi hyvä ottaa heti ensimmäisenä päivänä, vaikka edes viestillä ja tämän jälkeen sopia tapaaminen opiskelijan kanssa.

Moilasan omassa opinnäytetyössä oli tullut esille toive opettajilta, että työelämäjaksoille siirryttäessä joidenkin opiskelijoiden kohdalla olisi hyvä, että joku käy opiskelijan kanssa läpi mitä työelämä on ja olisi tukena etsimässä opiskelijan kanssa työpaikkaa. Myös työpaikkakäynnit työssäoppimisjakson aikana olivat asia, joka nähdään KAO:ssa tärkeäksi. Nämä olivat samoja asioita, jotka nousivat esiin myös Saskyn omaohjaajien ja opinto-ohjaajien haastatteluissa. Myös työelämäjaksoille lähdettäessä opiskelijan tulee tietää mitä häneltä odotetaan ja mitä velvollisuuksia hänellä siellä on. Ensimmäinen päivä saattaa jännittää ja tätä jännitystä voi lievittää esimerkiksi tutustumiskäynnillä työpaikalla omaohjaajan kanssa.

Keskeyttämisen suhteen KAO:ssa uskotaan ennakoinnin ja nopean toiminnan tärkeyteen. Myös säännölliset tapaamiset koetaan KAO:ssa hyväksi keinoksi estää opintojen keskeytymistä. Tapaamiset voivat sisältää esimerkiksi motivointia, aikataulutusta ja jopa tehtävissä auttamista. KAO:ssa koetaan myös jalkautuminen opiskelijan kotipaikkakunnalle mahdollisuutena ennaltaehkäistä opintojen keskeytymistä. Moilanen sanoo myös, että pitää olla valmistautunut monenlaisiin tilanteisiin ja kehittämään tukimuotoja tarpeen mukaan. Minä olen myös ajatellut tarjota mahdollisuutta tehtävien tekoon minun kanssani, mikäli tehtävien tekeminen on haastavaa. On tärkeää, että tekemättömät tehtävät eivät kasaannu, jolloin opiskelija saattaa turhautua ja luovuttaa opintojensa suhteen.

KAO:n jalkautuvilla ohjaajilla ei ole vielä ollut paljoakaan kokemusta valmistuvista opiskelijoista ja heidän tukemisestaan siirryttäessä työelämään. Kuitenkin keskustelujen ja Moilasan opinnäytetyön myötä on noussut esille, että olisi hyvä olla olemassa henkilö, joka on mukana valmistumisessa ja kertoo miten pitää toimia, kun opinnot päättyvät. Henkilö, joka auttaa työhaussa tai työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisessa. Tämä nousi esiin myös Saskyn henkilökunnan haastatteluissa, tarve työhönvalmennukselle, etenkin niille, joilla ei ole työpaikkaa tiedossa.

Moilasan haastattelussa nousi esiin, että jalkautuvan ohjaajan tulee olla avoin ja kohdata asiakas niin, että hänen on helppo avautua jalkautuvalle ohjaajalle. Hän nosti esiin myös, että on hyvä, jos jalkautuva ohjaaja on tavannut opiskelijan jo hakeutumisvaiheessa, tällöin hän on jo tuttu opiskelijalle opintojen alkaessa. Moilanen näkee myös eritasoisia tuen tarpeita opiskelijoilla, joillekin asiakkaille riittää lyhyt alkuohjaus, tieto kuinka hakeutua opiskelemaan, jonka jälkeen

hän ei enää apua tai tukea tarvitse. Toisille jalkautuva ohjaaja joutuu antamaan huomattavasti enemmän apua ja tukea, alaa voidaan joutua yhdessä etsimään, etsitään työkokeilupaiikkaa, hankitaan sosiaalitukea matkakuluihin tai jopa ruokapaketteja ja täytetään erilaisia lomakkeita yhdessä. Tulkitsen niin, että myös Moilasen mielestä jalkautuvan ohjaajan ammattitaito pitää sisällään vaihtuviin tilanteisiin reagoimista ja valmiutta kehittää tukimuotoja tilanteen mukaan. Jokainen asiakas on erilainen ja jokaisen kanssa pitää edetä asiakkaan tarpeiden mukaan.

KAO:ssa on myös tehty paljon työtä jalkautuvan ohjaajan työnkuvan avaamiseksi muulle henkilöstölle. He ovat käyneet esittäytymässä eri aloilla ja kertoneet mitä kaikkea jalkautuvan ohjaajan palveluihin kuuluu ja ketkä ovat heidän asiakkaitaan. Tämä on myös asia, jota omaohjaajat joutuvat Saksyssa vielä tekemään, jotta omaohjaajan palvelut tulevat tutuiksi ja hyödynnetyiksi. Tämän toteutumisessa edesauttaa se, että omaohjaaja jalkautuu oppilaitoksen arkeen, menee käymään osastoilla sen sijaan, että hoitaa yhteydenpidon sähköpostilla tai puhelulla.

Koin tämän haastattelun alan toisen toimijan kanssa todella hyödylliseksi ja koen saaneeni varmistuksen siitä mihin suuntaan haluan omaa ammatillisuuttani kehittää. Eli kohtaaminen, ajan antaminen, valmius keksiä uusia tukikeinoja, omaohjaajan työnkuvan tietoisuuden lisääminen ja palvelun tarpeellisuus nousivat tästä päällimmäisiksi ajatuksiksi. Näitä haluan korostaa ja kehittää jatkossa. Koen myös, että ehkä koulutusneuvontaan voisi ottaa aina välillä mukaan työllisyyspalveluiden puolelta OMA-valmentajan ja käydä keskustelua kolmikantaisesti.

Aiomme tavata Saksyn omaohjaajien kanssa KAO:n jalkautuvat ohjaajat myöhemmin syksyllä 2022 ja vaihtaa ajatuksia toiminnastamme. Tämä tuo varmasti paljon uutta omaan työhön kummallekin osapuolelle. Oman työn vertaaminen vastaavaan toimijaan on aina silmiä avaavaa ja opettavaista.

6.3 Sastamalan oppilaitosten opiskelijoiden palautekysely

Lähetin palautekyselyn 30 opiskelijalle kahdessa erässä, joko WhatsAppilla tai tekstiviestillä saatesanojen kera. Saatesanoissa kerroin mihin tarkoitukseen palautekyselyä käytetään ja, että vastaaminen tapahtuu nimettömästi. Palautekyselyssä pyydettiin myös suostumusta hyödyntää vastauksia tässä opinnäytetyössä. (Liite 4)

Syyskuun 2022 lopussa lähetin palautekyselyn kevätlukukaudella 2022 tai aiemmin vuonna 2021 aloittaneille opiskelijoille. Lokakuussa 2022 lähetin palautekyselyn syyslukukaudella 2022 aloittaneille opiskelijoille. Muistutin lokakuun 2022 lopussa opiskelijoita palautekyselyyn

vastaamisen mahdollisuudesta, sillä toiveella, että mahdollisimman moni siihen vastaisi ja saisin näin ollen runsaammin palautetta omaohjaajan työstä.

Palautekyselyyn vastasi lopulta 12 opiskelijaa, joka oli 40 % palautekyselyn saaneista opiskelijoista. Palautekyselyn vastauksia sain kaikkiaan yhdeksän eri alan opiskelijoilta. Tämä kertoo sen, että työttömyysetuudella opiskelevia on Sastamalan oppilaitoksissa monella alalla, niin työvoimakoulutuksessa, kuin omaehtoisessa opiskelussa työttömyysetuudella.

Eniten omaohjaajan tukea tai apua oli saatu opintoihin hakeutuessa. Koulutusneuvonta ja koulutusten suunnittelu yhdessä oppilaitoksen muun henkilöstön kanssa on yksi tärkeimmistä omaohjaajan työtehtävistä. Näissä tilanteissa hän auttaa asiakasta kertomalla hänelle opiskelumahdollisuuksista Saksyssa ja auttaa häntä opintojen suunnittelussa ja niihin hakeutumisessa. Tämä palvelumuoto onkin ehdottomasti säilytettävä, jotta saamme jatkossakin työttömyysetuudella opiskelevia oppilaitoksiin. Myös opintojen alkaessa omaohjaajan tukea on käytetty ja siinä yhteydessä on hyvä tilaus omaohjaajan olla auttamassa opiskelijaa kiinnittymään opintoihin. Lisäksi hänellä on jo opintojen suunnitteluvaiheessa tutuksi tullut henkilö tukemassa aloitusta. Nämä vastaukset tukevat opintojen suunnitteluun ja aloitukseen tarjottavan tuen tärkeyttä.

HOKS-keskustelujen ja tietoteknisen tuen käyttö on jäänyt vähäisemmäksi ja omaohjaajan tulisi olla jatkossa aktiivisempi tämän suhteen ja muistuttaa tämän tuen mahdollisuudesta aloituksen yhteydessä. Jonkin verran oli käytetty omaohjaajaa työssäoppimiseen liittyen. Tämänkin tukimuodon tarjoamista täytyy myös muistaa korostaa kaikille opintojen aikana. Työelämäjaksoot ovat tärkeä osa ammatillisia opintoja ja tässä yhteydessä on selvästi tukeen ollut jonkin verran tarvetta. Uskon, että näille palveluille olisi tarvetta, mikäli niitä tarjotaan opiskelijoille ja niistä muistutetaan säännöllisesti.

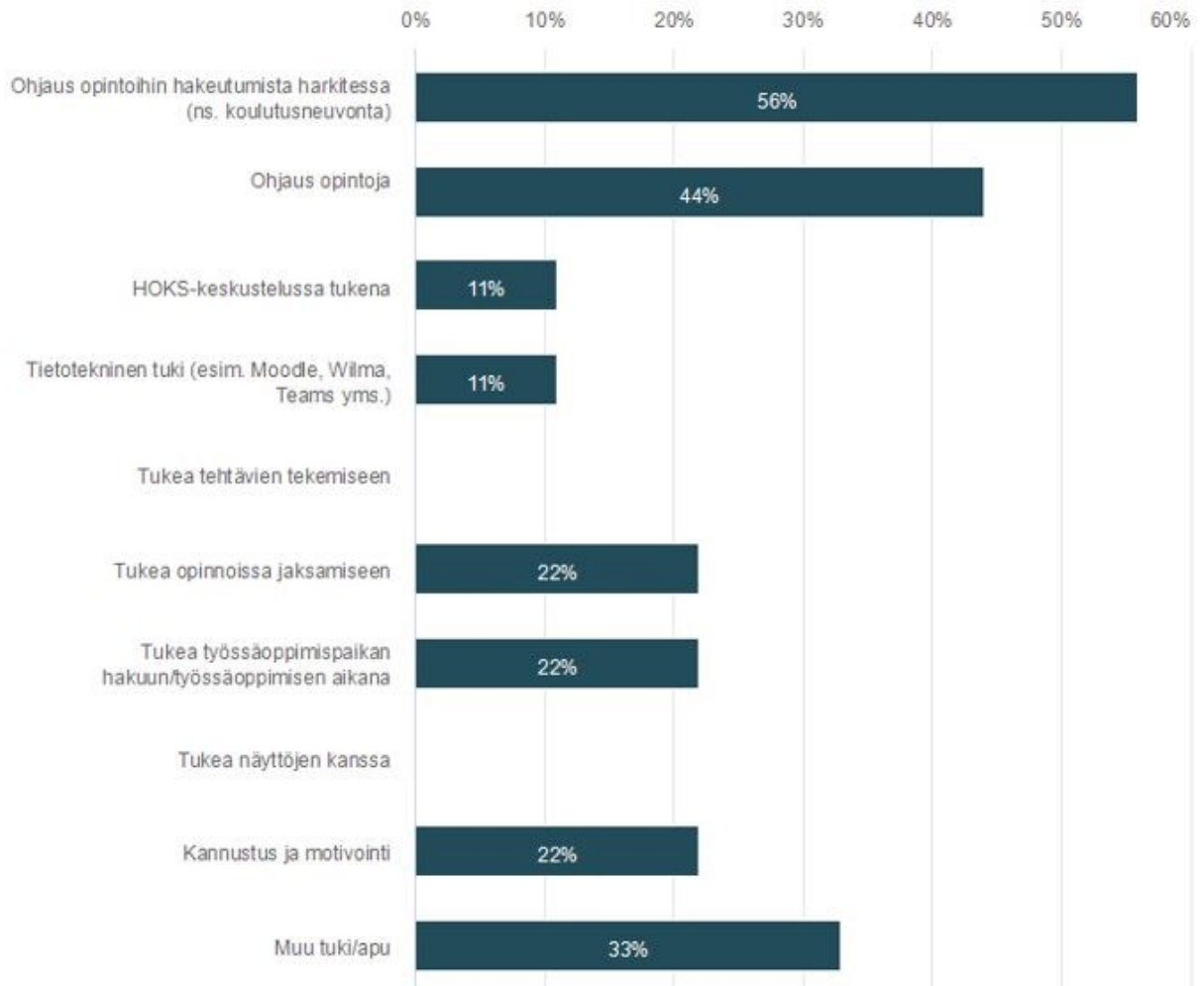
Opinnoissa jaksamiseen sekä kannustukseen ja motivointiin oli saatu omaohjaajalta tukea jonkin verran. Kuten johdannossa jo totesin on opinnoissa jaksaminen työttömyysetuudella opiskelevalle usein haasteena. Näin ollen tämä tukimuoto on ollut tarpeellinen ja tulee olemaan tärkeä osa omaohjaajan työtä jatkossa. Uskon, että tämän kaltainen tuki tulee hyödynnettyä, kun siitä säännöllisesti muistuttaa opiskelijoita.

Tukea tehtävien tekemiseen ei ollut kukaan vastaajista hyödyntänyt, vaikka sekin olisi mahdollista omaohjaajan toimesta. Toki tätä palvelua on vastaajien ulkopuolelta hyödynnetty. Harmillisesti vain yksi vastaaja oli eritellyt mitä muuta apua tai tukea oli saanut omaohjaajalta. Hän

oli saanut keskusteluapua lieventääkseen omia huolen ja stressin tekijöitä. Tähän olisin kaivannut enemmän vastauksia, olisi ollut mielenkiintoinen tietää mitä palveluita olisi jatkossa tarpeellista tarjota opiskelijoille.

5. Millaista tukea/apua olet saanut omaohjaajalta?

Vastaajien määrä: 9, valittujen vastausten lukumäärä: 20

Kysymykseen ”Auttoiko saamasi tuki/apu sinua?” vastaajat olivat sitä mieltä, että tuki tai apu oli auttanut. Tämä osoittaa sen, että omaohjaajan palveluille on peruste olemassa. Siitä on apua ja esimerkiksi opiskelijan asioita on saatu edistettyä tai opiskelija on saanut purettua huoliaan jollekin. Kysymykseen ”Kuinka koit tuen/avun auttaneen?” sain seuraavia vastauksia: ”Lievensi stressiä.”, ”Nopeuttanut asioiden etenemistä.”, ”Kuulumisten kysyminen oli hyvä rutiini, tästä tuli sellainen vaikutelma, että halutaan olla kartalla, miten asiat etenee. Helppo ja pieni ele, mutta silti tärkeä.” ja ”Siitä oli iso apu minulle.” Kaikki vastaukset olivat positiivisia ja mielestäni kuvastavat opiskelijoiden kokemuksia siitä, että he kokevat arvostusta ja heillä on henkilö, jonka puoleen voi kääntyä ja joka kysyy heidän kuulumisiaan. Palautekyselyn lopussa

olevaan avoimeen kysymykseen, jossa sai antaa vapaata palautetta omaohjaajan palvelusta, sain vastaukset: ”Kiitos palvelusta.” ja ”Kiitos avusta!”

Valitettavasti vastausprosentti ei ollut kovinkaan korkea, mutta koen silti saaneeni arvokasta palautetta vastaajilta liittyen omaohjaajan työhön. Omaohjaajan palveluista on ollut apua ja niitä on hyödynnetty monin eri tavoin ja yksilöllisesti jokaisen oman tarpeen mukaan. Eli palvelua kannattaa jatkaa ja kehittää edelleen. Jälkikäteen ajatellen olisi ollut hyvä käydä kertomassa opiskelijoille henkilökohtaisesti palautekyselystä, jolloin opiskelijoilla olisi ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä liittyen palautekyselyyn. Luultavasti useampi olisi saattanut vastata siihen, mikäli olisin ottanut henkilökohtaisen kontaktin heihin tässä yhteydessä.

7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä luvussa kokoan yhteen tutkimuksissa esiin nousseita asioita, joilla vahvistan omaa omaohjaajan ammattitaitoani. Lisäksi esittelen lyhyesti opinnäytetyön myötä syntyneet tuotokset sekä omat kehittämisehdotukseni, joilla omaohjaajan työnkuvaa voi vahvistaa ja mahdollisesti jopa laajentaa syksyn 2022 kokemusten ja näiden tutkimustulosten myötä.

7.1 Ohjaustyö

Kaikissa haastatteluissa tuli vahvasti ilmi se, että opiskelun aikaisessa ohjauksessa tulee käyttää aikaa ja omaa aktiivisuutta opiskelijan asioita kohtaan. Omaohjaajan tulee ehtiä pysähtymään opiskelijan asian äärelle kiireettömästi ja yksilöllisesti. Omaohjaajan tulee olla aina valmiina auttamaan asiassa kuin asiassa, kunnioittaen ja tukien opiskelijaa sekä hänen mahdollisia haasteitaan.

Keräsin itselleni kesän aikana paljon tukimateriaalia ohjaukseen liittyen muun muassa vahvuuksien ja osaamisen tunnistamiseen, sosiaaliseen vahvistamiseen ja vahvistumiseen, aikuiskasvatukseen, oppimisvaikeuksiin ja työelämään, unohtamatta mielenterveyttä ja muun muassa ehkäisevää päihdetyötä. Näiden työkalujen avulla työ helpottuu ja materiaali on valmiina silloin kun sitä tarvitaan.

Erityisesti mielenterveyden käsi on mielestäni loistava työkalu opinnoissa jaksamiseen. Samoin sosiaalisen vahvistumisen tukemiseen tarkoitettu Into ry:n materiaali vaikuttaa hyvältä ohjaamisen tueksi. Näiden avulla opiskelija toivottavasti pystyy hahmottamaan, että hänen kaikki elämän valinnat vaikuttavat myös hänen opinnoissansa menestymiseen ja elämän kaikkien osa-alueiden tulee olla tasapainossa, jotta hän voi keskittyä opiskelemaan itselleen uutta ammattia. Nämä työkalut tulen varmasti tuomaan mukaan omaohjaajan ohjaustyöhön.

Lisäksi erityisesti työhönvalmennukseen on hyvä keskittyä, jotta työttömyysetuudella opiskeleva löytää itselleen mieleiset työssäoppimispaikat opintojen aikana sekä löytää itselleen työpaikan saatuaan opintonsa päätökseen. Erilaiset työnhakua tukevat ohjaukset, kuten työhakemuksen ja ansioluettelon tekeminen opiskelijan kanssa, yhteydenotot ja vierailut työssäoppimispaikkoihin, valmentaminen työhaastatteluun sekä työelämän vaatimusten läpikäynti, ovat todennäköisesti sopivin muoto työhönvalmennukseen.

Erityisesti haluan painottaa työttömyysetuudella opiskelevan omaa osallisuutta ja toimijuutta kaikessa ohjauksessa. Eli en tee asioita hänen puolestaan vaan hänen tukenaan ja häntä opastaen, hänen itsensä toteuttaen toiminnan, kuten muun muassa työpaikkoihin yhteydenotto, tehtävien tekeminen, tukisasioiden hoitaminen tai oman arjen hallinta. Tämä kaikki tulee toivottavasti tapahtumaan siten, että kohtaan työttömyysetuudella opiskelevan aidosti ja hän kokee opiskelunsa merkitykselliseksi itselleen.

7.2 Kehittämistehtävän tuotokset

Tämän opinnäytetyön yhteydessä tuotin myös konkreettisia tuotoksia omaohjaajan työtä varten, kuten opiskelijan oppaan, koulutusneuvontaan muistilistan sekä tiedotteen omaohjaajan työnkuvasta muulle henkilöstölle.

Työttömyysetuudella opiskelevalla on paljon velvollisuuksia liittyen etuuteensa. Näitä tietoja ei ole aiemmin ollut koottuna yhteen Saskyn Sastamalan oppilaitoksissa. Tähän tarpeeseen muokkasin Sastamalan oppilaitosten opiskelijan oppaasta oman version työttömyysetuudella opiskeleville (Liite 5). Opas sisältää kaiken tarvittavan opiskeluun ja etuuksiin liittyvän tiedon sekä tarvittavat yhteystiedot. Oppaassa kerrotaan muun muassa opintojen rakenteesta ja etenemisestä, opintojen taloudellisesta tuesta, opiskelusta työttömyysetuudella, opiskelijan hyvinvoinnista ja tuesta sekä opiskelijatoiminnasta. Oppaan loppuun on koottu pieni työnhakuun liittyvä osuus. Tämä opiskelijan opas on otettu opiskelijoiden keskuudessa hyvin vastaan. Oppaasta on paperinen ja sähköinen versio. Opiskelijan opas jaetaan kaikille opintojen alkaessa ja se käydään yhdessä läpi. Opiskelijan opasta tullaan jatkossa päivittämään tarpeen mukaan.

Ennen opintoihin hakeutumista moni työtön työnhakija käy luonani koulutusneuvonnassa. Näitä käyntejä varten tein omaohjaajan työtä tukemaan koulutusneuvonnan lomakkeen, jossa kerrotaan mitä asioita on hyvä koulutusneuvonnassa käydä läpi (Liite 6). Erityisesti työttömyysetuudella opiskeluun liittyvät eri rahoitusmuodot ja hakuprosessit on tärkeää käydä huolellisesti läpi asiakkaan kanssa, jotta hän ymmärtää niiden erot ja niihin liittyvät velvollisuudet ja oikeudet ennen hakemuksen jättämistä. Tämän takia koen muistilistan tärkeäksi työvälineeksi. Jokainen koulutusneuvonta on kuitenkin yksilöllinen ja etenee eri tavalla, mutta muistilistan avulla pystyy varmistamaan, että kaikki tärkeät asiat on tullut käytyä läpi keskustelun aikana. Lomakkeeseen voi myös kirjata itselleen asioita muistiin, mikäli asiakkaan kanssa sovitaa jostain jatkotoimista tai asioista, joihin palataan vielä myöhemmin. Tämä lomake tulee

aina asianmukaisesti toimittaa tuhottavaksi, kun sitä ei enää tarvita eikä siihen kirjata asiakkaasta muita henkilötietoja kuin nimi.

Henkilökunnan haastatteluissa kävi ilmi, että esimerkiksi opetushenkilöstö ei välttämättä tunne omaohjaajan työnkuvaa riittävän hyvin eikä näin ollen osaa hyödyntää omaohjaajaa riittävästi. Aloittaessani omaohjaajan työssä ja esitellessäni itseni henkilöstölle tulin myös itse tähän tulokseen. Moni kysyikin, mitä teen, milloin minuun voi olla yhteydessä ja kenen asioissa voi olla yhteydessä. Näin ollen päätin tehdä lyhyen ja ytimekkään esitteen omaohjaajan työstä jaettavaksi henkilöstölle Saskyn Sastamalan oppilaitoksiin (Liite 7). Esittelin myös itseni uudelleen henkilöstökokouksessa 8.8.2022 ja kerroin lyhyesti, mitä minä teen työssäni ja, että esite tulee jakoon. Toivottavasti tämä tuo minun työtäni tutummaksi muille ja he osaavat hyödyntää minua paremmin jatkossa ja voin kohdata useamman työttömyysetuudella opiskelevan heidän opintopolullaan. Olen myös säännöllisesti muistuttanut henkilöstöä erilaisista työttömyysetuudella opiskeluun liittyvistä oppilaitoksen velvollisuuksista. Tätä henkilöstön tiedottamista tulen jatkamaan jatkossakin. Toivottavasti muu henkilöstö ottaa omaohjaajan yhteyttä matalalla kynnyksellä ja hyödyntää omaohjaajan asiantuntijuutta työttömyysetuudella opiskelusta.

7.3 Kehittämisehdotukset

Haastattelujen yhteydessä tuli esiin kuinka tärkeää ja tarpeellista työtä omaohjaajat tekevät. Tästä huolimatta omaohjaajat eivät koe olevansa kiinteä osa työyhteisöä, vaan he ovat opetushenkilöstön ja opinto-ohjaajien välimaastossa, kuitenkin kuulumatta kumpaankaan ryhmään kiinteästi. Myös kuraattorin ja psykologin työssä on yhtymäpintoja omaohjaajan työn kanssa, mutta silti omaohjaaja ei kuitenkaan kuulu kaikissa oppilaitoksissa opiskeluhuoltoryhmään. Tätä omaohjaajien kuulumista työyhteisöön tulisi vahvistaa koko Saskyn sisällä. Omaohjaajat tulisi ottaa avoimesti mukaan opiskelijahuoltoryhmään, suunnittelemaan opintoja, edistämään oppilaitoksen yhteisöllisyyttä sekä toimimaan erilaisissa, etenkin työllisyyttä edistäväissä ja jatkuvan oppimisen hankkeissa.

Omaohjaajat ovat asiantuntijoita omalla alallaan, he tuntevat niin työttömyysetuudella opiskeluun liittyvät asiat kuin ammatillisen koulutuksenkin. Tätä osaamista työllisyyden ja ammatillisen koulutuksen rajapinnassa tulee hyödyntää paremmin. Omaohjaajan voisi ottaa mukaan suunnittelemaan työvoimakoulutuksia, koska hänellä on esimerkiksi tietoa siitä, miten työttö-

myysetuudella opiskelevan opintojen tulee edistyä siten, että hän on yhä oikeutettu työttömyysetuuteensa. Omaohjaaja pystyy ottamaan myös vastuuta joistakin työvoimakoulutusten sisältöjen ohjaamisesta, arviointia hän ei voi suorittaa.

Yhteydenpito työllisyyspalveluiden suuntaan on tärkeää jatkossakin, joten tätä yhteistyötä pitäisi vahvistaa esimerkiksi siten, että omaohjaaja käy esittelemässä Saskyn koulutustarjontaa säännöllisesti myös työllisyyspalveluiden henkilöstölle, tällöin heillä olisi antaa ajantasaista tietoa kouluttautumisesta kiinnostuneille työttömille työnhakijoille. Myös yhteistyöhön liittyviä toimintatapoja on hyvä säännöllisesti tarkastaa ja kehittää työllisyyspalveluiden kanssa.

Opiskelijat lokeroidaan oppilaitoksissa mielestäni liian helposti perusopiskelijoihin ja työttömyysetuudella opiskeleviin. Tästä olisi hyvä päästä eroon ja omaohjaajaa voisi hyödyntää myös muiden opiskelijoiden kanssa., vaikka hän olisikin erikoistunut nimenomaan työttömyysetuudella opiskelevien etuuksiin ja käytäntöihin. Ohjaustyö esimerkiksi erityistä tukea vaativien parissa voisi olla hyvä lisä omaohjaajan työhön. Nepsy-valmentajan koulutus olisi hyvä lisä omaohjaajalle. Myös työttömyysetuudella opiskelevalla saattaa olla taustalla haasteita tarkkaavuuden, oppimisen tai muun elämän hallinnan suhteen, joten tämä koulutus voisi tuoda lisää työkaluja omaohjaajan työhön ja sitä voisi hyödyntää kaikkien opiskelijoiden kanssa.

Ehdottomasti tärkein tapa kehittää omaohjaajan työtä on hyvän yhteistyön rakentaminen opetushenkilöstön kanssa opiskelijoiden asioiden kanssa. Tähän pystyy omaohjaaja vaikuttamaan olemalla avoin ja helposti lähestyttävä myös opetushenkilöstöä kohtaan. Omaohjaajalla on tietoa työttömyysetuudella opiskelusta ja hän pystyy tätä tietoa tuomaan myös opetushenkilöstön tietoisuuteen. Tätä muun henkilöstön säännöllistä tiedottamista tulee ehdottomasti jatkaa.

Lisäksi toivon, että jatkossa pystyn kehittämään omaohjaajan työtä lisää mahdollisesti teke-mällä uuden palautekyselyn esimerkiksi vuoden 2023 keväällä. Syksyn kokemusten myötä olen entistä vakuuttuneempi siitä, että jokaiseen kohtaamiseen pitää varata riittävästi aikaa ja välttää kiireen tunnetta. Omaa ammattitaitoa tulee myös kehittää koko ajan varmistamaan opiskelijan opintojen sujuminen omaohjaajan tukemana. Myös opiskelijan aloituspäivän aamun koen tarpeelliseksi järjestää niin, että olisin ehkä hetken aikaa hänen mukanaan paikan päällä sen sijaan, että vain saatan hänet paikalle. Näin voisin varmistaa sujuvamman alun opiskelijalle.

Erityisen tärkeänä näen omaohjaajan roolin yhteyshenkilönä TE-toimistoon liittyen työttömyysetuudella opiskelevien ilmoituksiin sekä opintojen muutosten ja etenemisen seuraamisen suhteen. On äärimmäisen tärkeää, että oppilaitoksissa on henkilö, joka on kaiken aikaa kartalla

jokaisen työvoimakoulutuksessa olevan opiskelijan opintojen tilanteesta, huolehtii ilmoitukset ajallaan, seuraa opintojen edistymistä, ilmoittaa muutoksista, huolehtii lomajaksojen ajoittamisesta eli pitää TE-toimiston ajan tasalla opiskelijan tilanteesta. Tämä vaatii asiantuntijuutta työtömyysetuudella opiskelusta ja nimenomaan omaohjaaja on tässä vankka asiantuntija. Mikäli näistä asioista ei kukaan huolehdi oppilaitoksessa vakituisesti, on suuri riski siihen, että ilmoitukset eivät ole ajallaan TE-toimistossa, kun joku tekee niitä kiireessä muiden töiden ohella. Kyseessä on kuitenkin aina opiskelijan toimeentulo.

8 POHDINTA

Tässä kappaleessa pohdin työn onnistumista ja lopputulosta sekä omaa ammatillista kehittymistäni tämän prosessin aikana.

Kaikki tutkimusta varten haastatellut nostivat esiin omaohjaajan työn merkityksellisyyden. Tästä huolimatta omaohjaajan työ on Saksyssa murroksessa. OKM:n jatkuvan oppimisen erillusrahoitus päättyy ja rahoitus omaohjaajan työhön tulee jatkossa löytyä oppilaitoksen omasta rahoituksesta. Valitettavasti jatkon suhteen oppilaitoksissa on suhtauduttu asiaan hyvin erilaisella tavalla ja kaikki omaohjaajat eivät saa jatkaa tätä tärkeää työtään.

Toki varmasti minunkin työnkuvani tulee muuttumaan, mutta silti uskon tämän opinnäytetyön olleen hyödyllinen niin työttömyysetuudella opiskelevan näkökulmasta kuin oman ammattitaitonikin suhteen. Olen tietoisesti lähtenyt ohjaustyössä olemaan aktiivinen osapuoli opiskelijan kanssa toimiessani. Olen pyrkinyt korostamaan heille, että minuun saa ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä asiassa kuin asiassa. Lisäksi olen aina pyrkinyt tapaamaan opiskelijan mieluiten kasvotusten, koen tämän luovan paremman mahdollisuuden kohtaamiseen ja luottamuksen rakentamiseen.

Moni opiskelija on selvästi ollut helpottuneen oloinen, kun olen ottanut yhteyttä pari päivää ennen opintojen alkua ja varmistanut, että he ovat tietoisia, milloin ja missä koulu alkaa. Olenkin päätenyt sopimaan heidän kanssaan, että olen heitä vastassa ensimmäisenä aamuna ja vien heidät osastolle ja vastuuopettajan luo. Tämä on selvästikin osoittautunut hyväksi malliksi, vaikka koenkin, että haluan kehittää sitä vielä enemmän ja olla opiskelijan tukena ensimmäisenä päivänä paremmin.

Varsinainen tutkimustyö, jota tein tämän opinnäytetyön yhteydessä oli minulle uutta, joten opin tästäkin puolesta todella paljon. Yhteisöpedagogiopintojeni aikana ei luonnollisestikaan ole ollut muuta näin isoa kokonaisuutta, joten tässä oppi hyvin hallitsemaan kokonaisuutta ja aika-tauluttamaan omaa tekemistään. Onneksi sain tehdä tämän opinnäytetyön omalle työnantajaleni ja näin ollen pystyin käyttämään myös jonkin verran työaikaani tähän. Muuten työn ohella tämä olisi ollut aika haastavaa. Lisäksi se, että opinnäytetyö liittyi läheisesti omaan työhön, toi motivaatiota opinnäytetyön tekemiseen ja aihe oli kiinnostava.

Suurin anti tässä opinnäytetyössä on luultavasti omassa ammattitaidossa tapahtunut kehitys ja sitä myötä kasvanut itsevarmuus. Olen saanut tästä prosessista paljon tietoa, jota voin jatkossa hyödyntää niin omaohjaajan kuin muissakin työtehtävissä tulevana yhteisöpedagogina. Koen nyt olevani ammattilainen ja oman alani asiantuntija.

On myös ollut hienoa saada suoraa positiivista palautetta niin henkilöstöltä kuin opiskelijoilta. Henkilöstö on kertonut, että olen helposti lähestyttävä ja he ovat esittäneet toiveensa siitä, että omaohjaajan palvelu ei missään nimessä saa loppua. Olen jopa saanut kommentin, että ”Miksi ihmeessä meillä ei ole ennen ollut tällaista Outia?” Nämä henkilöstön palautteet lämmittävät mieltä, mutta opiskelijoilta tulleet palautteet ovat erityisen tärkeitä työssä jaksamisen suhteen: ”Ihanaa, että on tällaista tukea tarjolla!” ja ”Voimia tärkeään työhösi!”

LÄHTEET

- Ammattiopisto Lappia 2022. JOOK – Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämishanke Viitattu 13.10.2022. [JOOK - Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämishanke - lappia.fi](https://www.lappia.fi/jook)
- Amundson, Norman E. 2005. Aktiivinen ohjaus. Opas uraohjauksen ammattilaisille. Suom. Petri Auvinen. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.
- Finlex 2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Viitattu 27.6.2022. [Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®](https://www.finlex.fi/fi/laki/alkuperainen/2017/531)
- Friman, Hannele & Määttä, Sami & Salmi, Elisa 2013. Toimivia tapoja motivaation ylläpitoon. Opettajan vinkkirja. Viitattu 1.7.2022. [opettajan-vinkkirja-1.pdf \(nmi.fi\)](https://www.nmi.fi/opettajan-vinkkirja-1.pdf)
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Viitattu 20.6.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Itä-Savon Koulutuskuntayhtymä Ammattiopisto Samiedu 2022. Samiedu kehittää koulutukseen ohjausta Savonlinnan työllisyyden kuntakokeilun asiakkaille. Viitattu 13.10.2022. [Samiedu kehittää koulutukseen ohjausta Savonlinnan työllisyyden kuntakokeilun asiakkaille - Samiedu](https://www.samiedu.fi/samiedu-kehittaa-koulutukseen-ohjausta-savonlinnan-tyollisyyden-kuntakokeilun-asiakkaille)
- Kainuun ammattiopisto 2022. Jatkuva oppiminen ja kohdennettu ohjaus nostamassa työllisyysastetta Kainuussa. Viitattu 8.7.2022. [Jatkuva oppiminen ja kohdennettu ohjaus nostamassa työllisyysastetta Kainuussa - KAO](https://www.kainuun.fi/jatkuva-oppiminen-ja-kohdennettu-ohjaus-nostamassa-tyollisyysastetta-kainuussa)
- Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi 2022. Koulutusjärjestelmän kyky vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa. Viitattu 27.6.2022. [Koulutusjärjestelmän kyky vastata jatkuvan oppimisen haasteisiin äkillisissä rakennemuutostilanteissa \(karvi.fi\)](https://www.karvi.fi/koulutusjarjestelman-kyky-vastata-jatkuvan-oppimisen-haasteisiin-akillisissa-rakennemuutostilanteissa)
- Kela 2013, 2014–2016. Oppimisvaikeuksien pysyvyys ja niiden yhteys aikuisuuden elämäntulkkuun: ennaltaehkäisevät ja suojaavat tekijät. Viitattu 30.6.2022. [74af70cc-b843-42ac-87fd-5590e45264cf \(kela.fi\)](https://www.kela.fi/74af70cc-b843-42ac-87fd-5590e45264cf)
- Korkeamäki, Johanna & Nukari, Johanna 2014. Nuorten & aikuisten oppimisvaikeudet. Moniammatillinen ohjaus ja tuki. Viitattu 30.6.2022. [Nuorten-ja-aikuisten-oppimisvaikeudet-opas.pdf \(oppimisvaikeus.fi\)](https://www.oppimisvaikeus.fi/nuorten-ja-aikuisten-oppimisvaikeudet-opas.pdf)
- Koulutuskuntayhtymä Tavastia 2022. Ammattiopisto Tavastiassa vahvistetaan uraohjausta. Viitattu 13.10.2022. [Ammattiopisto Tavastiassa vahvistetaan uraohjausta - Ammattiopisto Tavastia \(kktavastia.fi\)](https://www.kktavastia.fi/ammattiopisto-tavastiassa-vahvistetaan-uraohjausta)
- Länsirannikon Koulutus Oy WinNova 2022. Kuntakokeiluyhteistyö. Viitattu 13.10.2022. [Kuntakokeiluyhteistyö - WinNova](https://www.winnova.fi/kuntakokeiluyhteistyo)

- Mielenterveystalo 2022. Tietoa mielenterveyteen liittyvistä oppimisen ja tiedonkäsittelyn vaikeuksista. Viitattu 1.7.2022. [Tietoa mielenterveyteen liittyvistä oppimisen ja tiedonkäsittelyn vaikeuksista \(mielenterveystalo.fi\)](https://mielenterveystalo.fi)
- Moilanen Satu 2022. Jalkautuvan ohjauksen pysyvän toimintamallin kehittäminen Kainuun ammattiopistolle. Kainuun ammattikorkeakoulu. Restonomi, Matkailualan kehittämisen ja johtamisen koulutus. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 8.7.2022. [Jalkautuvan ohjauksen pysyvän toimintamallin kehittäminen Kainuun ammattiopistolle.pdf \(theseus.fi\)](https://theseus.fi)
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojanen, Sinikka 2012. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Gaudeamus.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Erityisavustus jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämiseen. Viitattu 27.6.2022. [Erityisavustus jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämiseen - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](https://okm.fi)
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.
- SASKY Koulutuskuntayhtymä 2021. Tehtäväkuvauslomake: omaohjaaja.
- SASKY Koulutuskuntayhtymä 2022b. Tietoa SASKY koulutuskuntayhtymästä. Viitattu 10.6.2022. <https://sasky.fi/sasky/>
- SASKY Koulutuskuntayhtymä 2022c. Työllisyyden kuntakokeilu. Viitattu 10.6.2022. <https://sasky.fi/sasky/tyollisyyden-kuntakokeilu/>
- SASKY Koulutuskuntayhtymä 2022a. Uusia metallin osaajia Sastamalaan. Viitattu 10.6.2022. Uusia metallin osaajia Sastamalaan | Sasky
- Sastamala 2022. Työllisyyden kuntakokeilu. Viitattu 17.6.2022. [Työllisyyden kuntakokeilu - Sastamala](https://sastamala.fi)
- STT Viestintäpalvelut 2022. SAK esittää: Hallituksen keskityttävä nyt osaavan työvoiman saatavuuteen. Viitattu 10.6.2022. SAK esittää: Hallituksen keskityttävä nyt osaavan työvoiman saatavuuteen | Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry - Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf (sttinfo.fi)
- Suomi.fi 2022a. Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella. Viitattu 17.6.2022 ja 20.6.2022. [Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella - Suomi.fi](https://suomi.fi)
- Suomi.fi 2022b. Työvoimakoulutus. Viitattu 20.6.2022. [Työvoimakoulutus - Suomi.fi](https://suomi.fi)
- Tampere 2022. Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilu. Viitattu 17.6.2022. [Pirkanmaan työllisyyden kuntakokeilu \[Tampereen kaupunki - Työnhakijalle\]](https://pirkanmaan.fi)

- Tieteen termipankki 2015. Toimijuus. Viitattu 29.6.2022. [Kasvatustieteet:toimijuus – Tieteen termipankki](#)
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2022a. Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä on noussut koronaa edeltäneelle tasolle. Viitattu 10.6.2022. Ammattibarometri: Työvoimapulasta kärsivien ammattien määrä on noussut koronaa edeltäneelle tasolle - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu (tem.fi)
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2022b. Työllisyyden kuntakokeilu. Viitattu 10.6.2022. Työllisyyden kuntakokeilut - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu (tem.fi)
- Valtioneuvosto 2022a. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:2. Koulutuksen hakuvelvoite nuorten työttömyysturvan ehtona. Tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua rekisteriaineistojen, TE-palvelujen, oppilaitosten ja nuorten näkökulmista. Haikola, Lotta & Uusikangas, Silja & Korpela, Tuija & Jauhiainen, Signe & Hiilamo, Heikki (toim.) Viitattu 10.6.2022. [Koulutukseen hakuvelvoite nuorten työttömyysturvan ehtona. Tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua rekisteriaineistojen, TE-palvelujen, oppilaitosten ja nuorten näkökulmista \(valtioneuvosto.fi\)](#)
- Valtioneuvosto 2022b. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:3. työllisyyden kuntakokeilujen arviointi. I väliraportti. Aho, Simo & Arnkil, Robert & Hämäläinen, Kari & Lind, Sami & Spangar, Simo & Tuomala, Juha & Ojala, Satu & Saloniemi, Antti & Stenvall, Jari & Melin, Harri & Mäkiäho, Ari (toim.) Viitattu 2.9.2022. [Työllisyyden kuntakokeilujen arviointi. I väliraportti \(valtioneuvosto.fi\)](#)
- Vehviläinen, Sanna 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.
- Vilka, Hanna 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

LIITTEET

Liite 1: Omaohjaajien haastattelukysymykset

1. Kerro lyhyesti, miten sinä olet tekemisissä työttömyysetuudella opiskelevien kanssa heidän opintopolullaan?
2. Työtön työnhakija on valittu opiskelemaan oppilaitokseen ja on aloittamassa opintojaan, mitä asioita tulisi käydä tässä tilanteessa läpi? Ns. aloituspäivien ”protokolla”.
3. Mitä tulisi huomioida opiskelijan aloittaessa liittyen hänen opiskeluvalmiuksiinsa tai motivaatioon? Onko tapana ollut tehdä jotain testejä liittyen esimerkiksi oppimisvaikeuksiin?
4. Mitkä ovat mielestäsi keinoja, joilla aloittava opiskelija kiinnitetään parhaiten opintoihinsa? Ja millaisena näet omaohjaajan roolin tässä yhteydessä?
5. Minkälaista tukea kokemuksesi mukaan työttömyysetuudella opiskelevat tarvitsevat opintojensa aikana? Onko tuki ollut aiemmin riittävää ja oikea-aikaista? Onko tuen tarve ollut erilaista kuin muilla opiskelijoilla?
6. Voiko omaohjaajan tarjoaman ohjauksen avulla mahdollisesti estää opintojen keskeyttämistä? Miten omaohjaaja voisi estää opintojen keskeytymisen?
7. Miten omaohjaaja voisi olla opiskelijan tukena työelämäjaksoille siirtyessä ja niiden aikana?
8. Kuinka mielestäsi omaohjaaja tukisi parhaiten työttömyysetuudella opiskelevaa? Millaisia palveluita olisi tarpeen tarjota omaohjaajan toimesta? Mitä tulisi huomioida opiskelijan näkökulmasta?
9. Miten omaohjaaja voisi tukea parhaiten opiskelija opintojen päättyessä ja siirryttäessä työelämään?
10. Millaista olisi oppilaitoksen henkilöstön ja omaohjaajan välinen yhteistyö parhaimmillaan?
11. Onko tarpeellista, että omaohjaaja kuuluisi myös opiskelijahuoltoryhmään?
12. Tunteeko oppilaitosten henkilökunta mielestäsi riittävän hyvin omaohjaajan työnku-
van? Osaavatko he hyödyntää omaohjaaja mielestäsi riittävästi?
13. Koetko, että omaohjaajamallia tulisi jatkaa Sastamalan oppilaitoksissa?

Liite 2: Opinto-ohjaajien haastattelukysymykset

1. Kerro lyhyesti, miten sinä olet tekemisissä työttömyysetuudella opiskelevien kanssa heidän opintopolullaan?
2. Työtön työnhakija on valittu opiskelemaan oppilaitokseen ja on aloittamassa opintojaan, mitä asioita tulisi käydä tässä tilanteessa läpi? Ns. aloituspäivien ”protokolla”.
3. Mitä tulisi huomioida opiskelijan aloittaessa liittyen hänen opiskeluvaihtoehtoihinsa tai motivaatioon? Onko tapana ollut tehdä jotain testejä liittyen esimerkiksi oppimisvaihtoehtoihin?
4. Mitkä ovat mielestäsi keinoja, joilla aloittava opiskelija kiinnitetään parhaiten opintoihinsa? Ja millaisena näet omaohjaajan roolin tässä yhteydessä?
5. Minkälaista tukea kokemuksesi mukaan työttömyysetuudella opiskelevat tarvitsevat opintojensa aikana? Onko tuki ollut aiemmin riittävää ja oikea-aikaista? Onko tuen tarve ollut erilaista kuin muilla opiskelijoilla?
6. Voiko omaohjaajan tarjoaman ohjauksen avulla mahdollisesti estää opintojen keskeyttämistä? Miten omaohjaaja voisi estää opintojen keskeyttämisen?
7. Miten omaohjaaja voisi olla opiskelijan tukena työelämäjaksoille siirtyessä ja niiden aikana?
8. Kuinka mielestäsi omaohjaaja tukisi parhaiten työttömyysetuudella opiskelevaa? Millaisia palveluita olisi tarpeen tarjota omaohjaajan toimesta? Mitä tulisi huomioida opiskelijan näkökulmasta?
9. Miten omaohjaaja voisi tukea parhaiten opiskelija opintojen päättyessä ja siirryttäessä työelämään?
10. Millaista olisi opinto-ohjaajan ja omaohjaajan välinen yhteistyö parhaimmillaan?
11. Onko tarpeellista, että omaohjaaja kuuluisi myös opiskelijahuoltoryhmään?
12. Tunteeko oppilaitosten henkilökunta mielestäsi riittävän hyvin omaohjaajan työnkuvan? Osaavatko he hyödyntää omaohjaaja mielestäsi riittävästi?
13. Mitä muita toiveita sinulla olisi omaohjaajan ohjaukselle?
14. Koetko, että omaohjaajamallia tulisi jatkaa Sastamalan oppilaitoksissa?

Liite 3: Satu Moilasen haastattelukysymykset

1. Kerro lyhyesti Kainuun ammattiopiston jalkautuvan ohjauksen mallista, kuinka sen luomiseen on päädytty ja omasta roolistasi kyseisessä hankkeessa.
2. Ketkä ovat jalkautuvan ohjaajan asiakkaita?
3. Millaista on tarjoamanne koulutusneuvonta opinnoista kiinnostuneelle kuntakokeilun asiakkaalle? Mitä asioita käynte läpi ja missä tämä neuvonta tapahtuu? Onko kuntakokeilun työntekijä mukana tässä tapaamisessa?
4. Kun työtön työnhakija päättää hakeutua opiskelemaan, auttaako jalkautuva ohjaaja hakemusten tekemisessä häntä?
5. Työtön työnhakija on valittu opiskelemaan oppilaitokseenne ja on aloittamassa opintojaan, mitä asioita käydään tässä tilanteessa läpi? Ns. aloituspäivien ”protokolla”. Kuinka hänet ”kiinnitetään” opintoihinsa?
6. Millaista tukea opiskelija saa jalkautuvalta ohjaajalta opintojen aikana? Onko jalkautuva ohjaaja muun muassa oppitunneilla mukana opiskelijan tukena?
7. Millaista tukea opiskelija saa jalkautuvalta ohjaajalta työelämäjaksoille siirtyessä tai niiden aikana?
8. Millaisia opintojen keskeytymisen ehkäisyn malleja jalkautuva ohjaaja käyttää?
9. Auttaako jalkautuva ohjaaja opiskelijaa opinnoissa jaksamisessa? Ns. matalan kynnyksen tuki ennen kuraattoria.
10. Kuinka jalkautuva ohjaus tukee opiskelijaa opintojen päättyessä ja siirtyessä mahdollisesti työelämään?
11. Kuka hoitaa työttömyysetuudella opiskelevan viranomaisilmoitukset eli ilmoituksen TE-toimistoon opintojen aloittamisesta, muutoksista, keskeytymisestä tai päättymisestä?
12. Kuinka hyvin oppilaitoksen muu henkilöstö tuntee jalkautuvan ohjaajan työnkuvan? Entä kuinka paljon he hyödyntävät omassa työssään jalkautuvaa ohjaajaa?
13. Kokeeko jalkautuva ohjaaja olevansa osa työyhteisöä oppilaitoksessa? Kuluuko jalkautuva ohjaaja opiskelijahuoltoryhmään?
14. Mihin haasteisiin tai ongelmiin opiskelijoita ohjatessa on törmätty? Kuinka niitä on ratkottu?
15. Kuinka olette kehittäneet matkan varrella jalkautuvaa ohjausta?

Liite 4: Opiskelijoiden palautekysely

Palautekysely omaohjaajan palveluista opiskelijoille

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Olen ymmärtänyt, että tämä kysely liittyy omaohjaajan työtä koskevaan opinnäytetyön tekemiseen ja annan suostumukseni hyödyntää vastauksiani tässä opinnäytetyössä. *

- Kyllä
 Ei

2. Milloin olet aloittanut opinnot Saskyssa *

- Syksy 2020
 Kevät 2021
 Syksy 2021
 Kevät 2022
 Syksy2022

3. Mitä tutkintoa/tutkinnon osaa/osia opiskelet Saskyssa? *

- Automekaanikko
- Pienkonemekaanikko
- Hyvinvointiteknologia-asentaja
- Parturi/kampaaja
- Kosmetologi/kosmetiikkaneuvoja
- Talonrakentaja
- Kivirakentaja
- Kokki/tarjoilija
- Pienkonemekaanikko/levyseppähitsaaja
- Leipuri/kondiittori
- Puuseppä
- Sähköasentaja
- Jalometalli/kulta/kaiverrus
- Sisustus
- Lavasterakentaja
- Kädentaitojen ohjaaja
- Lähihoitaja/hoiva-avustaja
- Kodinhuoltaja/toimitilahuoltaja/kiinteistöhoitaja

4. Oletko käyttänyt omaohjaajan palveluja? (omaohjaajalla tarkoitetaan tässä kyselyssä työttömyysetuudella opiskelevien ohjaajaa) *

- Kyllä
- En
- En ole tiennyt omaohjaajan palveluista

5. Millaista tukea/apua olet saanut omaohjaajalta?

- Ohjaus opintoihin hakeutumista harkitessa (ns. koulutusneuvonta)

- Ohjaus opintoja suunniteltaessa/aloittaessa
- HOKS-keskustelussa tukena
- Tietotekninen tuki (esim. Moodle, Wilma, Teams yms.)
- Tukea tehtävien tekemiseen
- Tukea opinnoissa jaksamiseen
- Tukea työssäoppimispaikan hakuun/työssäoppimisen aikana
- Tukea näyttöjen kanssa
- Kannustus ja motivointi
- Muu tuki/apu

6. Mitä muuta tukea/apua olet saanut omaohjaajalta, mikäli vastasit edelliseen kysymykseen "Muu tuki/apu"?

---

7. Miksi et ole saanut tukea/apua omaohjaajalta?

---

8. Auttoiko saamasi tuki/apu sinua?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

9. Kuinka koit tuen/avun auttaneen?

---

10. Miksi koet, että tuki/apu ei auttanut sinua?

---

11. Kuinka tyytyväinen olet ollut omaohjaajan palveluihin?

12. Tähän voit halutessasi antaa vapaasti palautetta omaohjaajan palveluista

---

Liite 5: Opiskelijan oppaan sisällysluettelo

Sisältö

AOY: Ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti – työvoimakoulutus	4
OMO: Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tuettuna	4
1. Lukuvuosi 2022–2023.....	5
Henkilöstön yhteystietoja:	7
2. Opintojen rakenne ja eteneminen.....	9
Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS).....	10
Opintojen etenemisen seuraaminen	11
Näyttö.....	11
Osaamisen arviointi	11
Valmistuminen	11
Arvioinnin tarkistaminen ja oikaiseminen	12
Todistusten sisältö	12
3. Opintojen taloudellinen tuki.....	13
Ruokailu	13
Opintotuki.....	13
Koulumatkatuki	14
4. Opiskelu työttömyysetuudella, omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella ja työvoimakoulutus	15
Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tuettuna (OMO).....	15
Lyhytkestoinen opiskelu työttömyysetuudella	15

Ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti – työvoimakoulutus (AOY)	16
Oppisopimusopiskelijan opintososiaaliset etuudet Saskyssa	16
5. Opiskelijan hyvinvointi ja tuki ammatillisessa koulutuksessa	17
Osallistuminen opintoihin	17
Opiskelijapalvelut	19
Opintojen etenemisen tukitoimet	21
Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot (OPVA)	22
Opiskelijoiden vakuutusturva	22
Työsuojelu ja -turvallisuus	22
Opintojen keskeyttäminen (eroaminen) ja erottaminen sekä muuta tärkeää liittyen työttömyysetuudella opiskeluun	23
6. Opiskelijatoiminta	26
Opiskelijakyselyt	26
Opiskelijakunta	26
Tutortoiminta	26
Ammattiosaajan työkykypassi	27
7. MUUT OPPAAT	27
8. TYÖNHAKUOPAS	28

Liite 6: Koulutusneuvonnan lomake

KOULUTUSNEUVONTA

Nimi:

TEHTÄVÄ	SELITE	MUISTIINPANOT
Asiakkaan tausta	Ikä, aiemmat opinnot ja työt, työttömyyden kesto, mitä odottaa hyötyvänsä tai saavansa opiskelusta	
Toiveet, kiinnostuksen kohteet	Mikä ala ja miksi kiinnostaa, Ammattibarometri > alan työllisyystilanne	
Ei toivealaa	<u>Studentum</u> > ammatinvalintatesti, esittele vaihtoehtoja, jos ei ole alaa mielessä, koulutuskokeilu mahd., KAK	
Kerro toivealasta	Yleistä, vaatimukset, mahd. soveltuvuuskokeet, mistä tutkinto koostuu	
Opiskeluvalmiudet	Onko tietokone ja hallitseeko sen käytön, mietityttääkö jokin opiskelussa, mitä opiskelu on nykyään, työelämäjaksot ja koulutussopimus	
Työllisyysuunnitelma	Kouluttautuminen oltava kirjattuna, työnhakuvelvollisuus > asiakkaan varmistettava	
Koko tutkinto/osatutkinto	Vaihtoehdot, voi aloittaa osatutkinnosta, voi muuttaa suunnitelmaa opintojen aikana > HOKS	
OMO	Itse haettava, valintaprosessi, "status perusopiskelija", vastuu opinnoista, ilmoitusvelvollisuus etenemisestä TE, koulumatkatuki	

TEHTÄVÄ	SELITE	MUISTIINPANOT
AOY	Valintaprosessi, kulukorvaus, loma, poissaolot, vastuu opinnoista, keskeytyksen vaikutukset, ARVI-palaute, TE-asiakkuus oltava voimassa koulutuksen ajan	
Oppisopimus	Voi siirtyä välillä tai tukijakson loputtua > vaihtoehto jatkaa opinnot loppuun	
Opintotuki	Tukijakson loputtua > vaihtoehto jatkaa opinnot loppuun	
Eriyinen tuki	Mahdollista saada, kannattaa sanoa, jos jotain haasteita oppimisen kanssa, omaohjaaja voi auttaa	
Kerro omaohjaajan tuesta opintojen aikana	Ottaa vastaan, ohjaa osastolle, hoitaa lomakkeet, opintojen aikainen tuki, työelämäjaksojen aikainen tuki, tuki työelämään siirryttäessä, voi auttaa hakemusten kanssa	
Jatkosuunnitelma	Hakeeko, tarvitaanko kolmikanta OMA-valmentajan kanssa, tehdäänkö hakemus te.palvelut.fi yhdessä	
Lupa ilmoittaa OMA-valmentajalle	Aina pyydettävä lupa ilmoittaa OMA-valmentajalle, kun käynyt ja mitä sovittu	
Mahdolliset lisätiedot tai -selvitykset	Lähetä sovitut linkit tai materiaalit, ota yhteyttä, jos jotain pitää vielä selvittää	

(Hävitä lomake asianmukaisesti mahdollisimman pian, kerro tämä asiakkaalle)

Liite 7: Mitä omaohjaaja tekee? -esite henkilöstölle

OMAOHJAAJA SASOSSA

Mitä omaohjaaja tekee Sasossa?

Omaohjaajan asiakkaita ovat työttömyysetuudella opiskelevat henkilöt, omaohjaaja on heidän arkensa tukihenkilö kaikissa mahdollisissa opintoihin ja niissä jaksamiseen liittyvissä asioissa. Omaohjaaja on myös yhteyshenkilö työllisyyspalveluihin ja TE-toimistoon sekä esittelee oppilaitosten koulutustarjontaa muille taholle.

Ota aina yhteyttä matalalla kynnyksellä, jo ennen kuin ongelmat kasaantuvat!

YHTEYSTIEDOT

PUHELIN:
040 485 7261

SIVUSTO:
[Työllisyyden kuntakokeilu | Sasky](#)

SÄHKÖPOSTI:
outi.vola@sasky.fi

OMA-OHJAAJA OUTI VOLA

OHJATTAVAT OPISKELIJAT

- kaikki työttömyysetuudella opiskelevat
- työllisyyden kuntakokeilun kautta tulleet
- omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella (OMO)
- työvoimakoulutuksessa olevat (AOY: ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti tai ryhmämuotoinen työvoimakoulutus)

OPISKELIJAN ARJEN TUKIHENKILÖ

- opintojen suunnittelu yhdessä opojen kanssa ennen aloitusta
- tarvittaessa HOKSissa mukana opintojen alussa ja opintojen aikana
- tukena opinnoissa, esim. auttaa rästitehtävien kanssa, tarvittaessa osastolla ja tunneilla
- tuki liittyen opinnoissa jaksamiseen, motivaatioon, ongelmatilanteiden esiintyessä, opintojen keskeytymisen uhatessa, keskusteluapua
- tarvittaessa työssäoppimispaikan etsinnässä apuna, tutustumiskäynnit top-paikkaan, top-jaksan aikana yhteydenpito, käynnit, soitat ja viestit
- yhteistyö opettajien ja tukipalveluiden kanssa opiskelijan asioissa, tarvittaessa palveluohjaus muihin tukipalveluihin oppilaitoksen sisällä tai oppilaitoksen ulkopuolelle
- tarvittaessa opiskelijan muiden asioiden kanssa auttaminen
- tuki työelämään siirryttäessä, työpaikan etsiminen, työllisyyspalveluihin kirjautuminen, mikäli työpaikkaa ei ole löytynyt

YHTEYDENPITO TYÖLLISYYSPALVELUIHIN

- koulutustarjannon esittely työllisyyspalveluille
- koulutusneuvontaa opintoja harkitsevalle työttömälle työnhakijalle
- lomakkeiden täyttäminen ja toimittaminen TE-toimistoon (OMO: TEM621, KK621, KK0714 / AOY: Ammatillinen osatutkinto yksilöllisesti – Koulutussuunnitelma, Työvoimakoulutuksen aloitus-, muutos-/jatkamisilmoitus ja päätösilmoitus)
- yhteydenpito opiskelijan OMA-valmentajaan
- Kohdi ammatillista koulutusta – työvoimakoulutuksen järjestäminen muiden omaohjaajien kanssa